

9.sz. MICIMACKÓ BÖLCSŐDE SZAKMAI PROGRAMJA

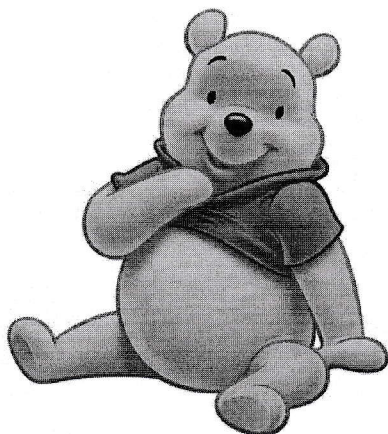
2023

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ.....	5
1. A BÖLCŐDE ALAPADATAI.....	6
2. RELEVÁNS JOGSZABÁLYI- és MÓDSZERTANI SZABÁLYZÓK.....	7
2.1. Működéssel kapcsolatos szabályzók.....	7
2.2. Foglalkoztatási jogviszonnyal kapcsolatos szabályzók.....	7
2.3. Módszertani szabályzók.....	8
3. AZ ELLÁTANDÓ CÉLCSOPORT- és TERÜLET JELLEMZŐI.....	9
3.1. Az alapellátás célcsoportja.....	9
3.2. Időszakos gyermekfelügyeleti szolgáltatás célcsoportja.....	9
3.3. Az ellátandó terület.....	10
3.3.1. Nyíregyháza.....	10
3.3.2. Nagycserkesz.....	12
4. BÖLCŐDÉNK CÉJAI, FELADATAI és ALAPELVEI.....	12
4.1. Céljaink.....	12
4.2. Feladataink.....	14
4.2.1. A családok támogatása, annak erősségeire építve a szülői kompetencia fejlesztése.....	14
4.2.2. Egészségvédelem, az egészséges életmód megalapozása.....	14
4.2.3. Az érzelmi és társas kompetenciák fejlesztése.....	15
4.2.4. A megismerési folyamatok fejlődésének segítése.....	15
4.3. Alapelveink.....	15
4.3.1. A család rendszerszemléletű megközelítése.....	15
4.3.2. A koragyermekkori intervenciók szemlélet befogadása.....	16
4.3.3. A családi nevelés elsődlegességének tisztelete.....	16
4.3.4. A kisgyermeki személyiség tisztelete.....	16
4.3.5. A kisgyermeknevelő személyiségének meghatározó szerepe.....	17
4.3.6. A biztonság és a stabilitás megteremtése.....	17
4.3.7. Fokozatosság megvalósítása.....	17
4.3.8. Egyéni bánásmód érvényesítése.....	18
4.3.9. Gondozási helyzetek kiemelt jelentősége.....	18
4.3.10. A gyermeki kompetenciakésztetés támogatása.....	18
5. BÖLCŐDÉNK KAPCSOLATAI.....	19
5.1. Intézményen belüli kapcsolatok.....	19
5.1.1. Nevelő-gondozó testület.....	19
5.1.2. Szakmai munkaközösségek.....	20
5.1.3. Szülői munkaközösség.....	20
5.1.4. Érdekképviselői fórum.....	20
5.2. Intézményen kívüli kapcsolatok.....	21

5.2.1. Óvodák.....	21
5.2.2. Egységes Pedagógiai Szakszolgálat.....	21
5.2.3. Gyermekejóléti Szolgálat.....	21
5.2.4. Magyar Bölcsődék Egyesülete – Módszertani Szervezet.....	22
5.2.5. Nyíregyházi Egyetem.....	22
5.2.6. Debreceni Egyetem – Egészségügyi Kar.....	23
5.2.7. Zay Anna Egészségügyi, Informatikai Szakközépiskola és Kollégium.....	23
6. SZEMÉLYI FELTÉTELEINK	23
6.1. A kisgyermeknevelő, mint modell.....	24
6.2. Kisgyermeknevelői teamünk arculata, munkaközösségek.....	25
6.3. A kisgyermeknevelő és a bölcsődei dajka együttműködése.....	26
7. TÁRGYI FELTÉTELEINK.....	26
7.1. Rövid helyzetelemzés.....	26
7.2. Gyermek által használt helyiségek.....	27
7.3. Egyéb helyiségek.....	28
7.4. Játékkészlet.....	29
8. NEVELÉSI-GONDOZÁSI FELADATAINK.....	31
8.1. Gyermekélelmezés.....	31
8.2. Családok támogatása (családlátogatás, adaptáció, napi kapcsolattartás, egyéni beszélgetések, szülőcsoportos beszélgetések, szülői értekezlet, indirekt kapcsolattartási formák).....	35
8.3. A bölcsődei nevelés sajátos feltételeinek biztosítása (saját kisgyermeknevelő rendszer, gyermekcsoportok szervezése, napirend).....	37
8.4. Nevelési-gondozási feladatok tervezése (időszaki-, heti- és tevékenység tervek).....	39
8.5. A bölcsődei nevelés főbb helyzetei.....	40
8.5.1. A gondozás.....	40
8.5.2. A játék.....	42
8.5.3. Mozgás.....	42
8.5.4. Játék és tanulási tevékenység.....	43
8.5.5. Társas- és közösségi tevékenység.....	46
8.5.6. Anyanyelvi nevelés.....	47
8.5.7. Irodalmi nevelés (mese-vers-bábjáték).....	50
8.5.8. Vizuális nevelés (alkotó játékok/tevékenységek).....	53
8.5.9. Zenei nevelés.....	55
8.5.10. Matematikai nevelés.....	57
8.5.11. Környezeti nevelés.....	59
8.5.12. Egyéb tevékenységek (munkatevékenységek).....	62
9. AZ ELLÁTÁS IGÉNYBEVÉTELÉNEK MÓDJA.....	63
9.1. Igénybevétel módja.....	63
9.2 Az igénybevételhez kapcsolódó dokumentáció.....	64

9.3. Az ellátás megszüntetésének módja.....	65
9.4. Az óvodaérettség.....	65
10. TÁJÉKOZTATÁS.....	67
11. AZ IGÉNYBEVEVŐK és A MUNKAVÁLLALÓK JOGAI.....	68
11.1. Az ellátást igénybe vevők jogai	68
11.2. Bölcsőde munkavállalóinak jogai.....	69
11.2.1. Elvárás a dolgozók felé.....	69
12. A SZAKMAI FELKÉSZÜLTÉG BIZTOSÍTÁSA.....	70
12.1. Kötelező továbbképzések.....	70
12.1.1. Bölcsődevezető.....	70
12.1.2. Kisgyermeknevelők.....	70
12.1.3. Dajkák.....	70
12.1.4. Élelmezésvezető.....	71
12.2. Házi továbbképzések.....	71
13. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK.....	72
14. IRODALOMJEGYZÉK.....	73
15. MELLÉKLETEK.....	76
1.sz. melléklet: Megállapodás minta	
2.sz. melléklet: Szervezeti és működési szabályzat	

*„Mindenfajta nevelés önnevelés, és mi mint tanítók,
nevelők csak a saját magát nevelő gyermek környezetét
alkotjuk. A legkedvezőbb környezetet kell teremtenünk,
hogy a gyermek úgy nevelje általunk önmagát, ahogy
belső sorsát követve nevelődnie kell.,,
(Rudolf Steiner)*

ELŐSZÓ

Köszöntöm a kedves szülőket, akik jelenleg és a jövőben is ránk bízák legfőbb kincsüket, a gyermeküket. Kérem, hogy ismerjék meg bölcsődénk szakmai programját, alkossanak róla véleményt és segítsük egymást a közös cél elérésében, a gyermekek személyiségfejlődésének hatékony támogatásában.

Remélem szakmai programunk használható iránytű lesz a szülők és a kollégák részére egyaránt.

Az elkészítés során törekedtem a szülőknek bemutatni bölcsődénk nevelési filozófiáját, megvalósítani kívánt céljainkat, céljaink eléréséhez preferált módszereinket és eszközeinket. Kollégáimnak pedig megfelelő támogatást nyújtani a gyermekek fejlődésének biztosításához szükséges jogszabályok és módszertani elvárások labirintusában történő eligazodásban, ezzel támogatva szakmai identitásukat és fenntartani nyitottságukat a folyamatos szakmai fejlődés útján.

Köszönöm minden kisgyermeknevelő munkatársamnak a program előkészítésében és kidolgozásában felvállalt és teljesített munkáját. Kívánom, hogy a közös munka erősítsen meg mindenkit bölcsődénk pedagógiai hitvallásában, hogy a jövőben is együtt dolgozhassunk a gyermekekért, a családokért!

Koszta Györgyné (Éva)
bölcsődevezető

1. A BÖLCSŐDE ALAPADATAI

A BÖLCSŐDE	
Neve	9.sz. Micimackó Bölcsőde
Címe	4400 Nyíregyháza, Stadion u. 8/A
Nyitvatartási idő	Hétfőtől – péntekig 06:30 – 17:00 óráig
Ellátási terület	Nyíregyháza Megyei Jogú Város közigazgatási területe és Nagycserkesz Község
Férőhelyszám	50
Telefon	06-42-504-848 +36-30-326-5829 +36-30-305-5198
E-mail	bolcsimicimacko@gmail.com
Honlap	http://gyermekjolestialapellatas.hu/bolcsodek/9-sz-micimacko-bolcsode/
A FENNTARTÓ	
Neve	Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata
Székhelye	4400 Nyíregyháza, Kossuth tér 1.
Képviselője	NYMJV polgármestere
E-mail	polgarmester@nyiregyhaza.hu
Telefon	06-42-524-524
A MŰKÖDTETŐ INTÉZMÉNY	
Neve	Nyíregyházi Gyermekjóléti Alapellátási Intézmény
Székhelye	4400 Nyíregyháza, Tokaji u. 1/D
Képviselője, elérhetőségei	Dr. Nagy Erzsébet Nyíregyházi Gyermekjóléti Alapellátási Intézmény intézményvezetője 06-42-506-750 +36-20-327-8118 titkarsag.gyejo@gmail.com igazgato.gyejo@gmail.com
A SZAKMAI PROGRAM	
Készítőjének neve és beosztása	Koszta Györgyné bölcsődevezető
Érvényességi ideje	2028.10.30.
Készítésének dátuma	2023.10.30.

2. RELEVÁNS JOGSZABÁLYI –és MÓDSZERTANI SZABÁLYZÓK

2.1. Működéssel kapcsolatos szabályzók

- 1991. évi LXIV. törvény a gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről
- 1997. évi XXXI törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (továbbiakban Gyvt.)
- 15/1998. (IV.30.) NM rendelet: a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények valamint személyek szakmai feladatairól és működési feltételeiről
- 328/2011.(XII.29.) Korm. rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról
- 235/1997.(XII.17.) Korm. rendelet a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról
- 369/2013.(X.24.) Korm. rendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről
- 37/2014.(IV.30.) EMMI rendelet a közzétételre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról
- 62/2011.(VI.30.) VM rendelet a vendéglátó-ipari termékek előállításának és forgalmazásának élelmiszerbiztonsági feltételeiről
- NYMJV Közgyűlésének 54/2011.(XII.16.) önkormányzati rendelete a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényből adódó egyes feladatok végrehajtásáról

2.2. Foglalkoztatási jogviszonnyal kapcsolatos szabályzók

- 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról
- 257/2000.(XII.26.) Korm. rendelet a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról.
- 8/2000.(VIII.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 326/2013.(VIII.30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról
- 401/2023. (VIII.30.) Korm. rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról
- 9/2000.(VIII.4.) SzCsM rendelet: a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról

- 20/2017.(IX.18.) EMMI rendelet a bölcsődei dajka, a bölcsődei szolgáltatást nyújtó személy és a napközbeni gyermekfelügyelet szolgáltatást nyújtó személy képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről
- 25/2017.(X.18.) EMMI rendelet a vezetői megbízással rendelkező szociális szolgáltatást nyújtó személyek vezetőképzéséről

2.3. Módszertani szabályzók

- Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja (2023)
https://issuu.com/magyarbolcsodekegyesulete/docs/bolcsodei_orzagos_alapprogram_2023_issuu?fr=sNjY5ZTM3MjUzMjY
- A bölcsődei ellátással kapcsolatos módszertani levelek és ajánlások
 - Tudástár – A beszoktatás módszertana. Szocializálódás a családból a bölcsődébe (2022)
https://issuu.com/magyarbolcsodekegyesulete/docs/tudastar_beszoktatasi_issuu
 - Bölcsődei adaptáció – Módszertani levél (1979)
 - Útmutató a bölcsődei gondozónők családlátogatásához (1989)
 - Folyamatos napirend a bölcsődében. – Módszertani levél (1981)
 - Játék a bölcsődében – Módszertani levél (2003)
https://admin.webgenerator.hu/uploads_customer/11114970/m%C3%B3dszertani%20levelek/jatek_a_bolcsodeben.pdf
 - Módszertani útmutató a kisgyermekről vezetett szakmai dokumentáció vezetéséről (2019)
<https://magyarbolcsodek.hu/hu/szakmai-anyagok/kisgyermeknevelo-dokumentacio/>
 - Tudástár – Csecsemőtáplálás a bölcsődében (2021)
https://issuu.com/magyarbolcsodekegyesulete/docs/tudastar_minibolcsodeknek_csecsemotaplalas_oldalak
 - Tudástár - Kisgyermek táplálása a bölcsődében (2021)
https://issuu.com/magyarbolcsodekegyesulete/docs/kisgyermek_taplalas_issuu
 - Tudástár - Csecsemő és kisgyermek élelmezése a bölcsődében (2022)
- Gyermek napközbeni ellátásához illeszkedő standar – Bölcsődei ellátást nyújtó intézmények (2022)
https://bdds.hu/sites/default/files/2022-02/Bolcsodei_ellatast_nyujto_intezmenyek_standard_220216_fin.pdf

3. AZ ELLÁTANDÓ CÉLCSOPORT ÉS TERÜLET JELLEMZŐI

3.1. Az alapellátás célcsoportja

Bölcsődénk elsősorban, az alapellátás keretén belül azoknak a 20 hetes és 3 év közötti gyermekeknek nyújt napközbeni ellátást, akiknek a szülei:

- munkavégzésük (ideértve a gyermekgondozási díj, a gyermekgondozást segítő ellátás és a gyermeknevelési támogatás folyósítása melletti munkavégzést is),
- munkaerő-piaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük,
- nappali rendszerű iskolai oktatásban,
- a nappali oktatás munkarendje szerint szervezett felnőttoktatásban,
- felsőoktatási intézményben nappali képzésben való részvételük,
- betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni.
- Továbbá a gyermekek napközbeni ellátásának igénybevételére jogosult az átmeneti gondozásban és az otthont nyújtó ellátásban részesülő gyermek is.

Egyéb ok miatt azoknak a gyermekeknek tudunk ellátást biztosítani:

- akinek fejlődése érdekében állandó napközbeni ellátásra van szüksége,
- akit egyedülálló vagy időskorú személy nevel, vagy
- akinek a szülője, törvényes képviselője szociális helyzete miatt az ellátásáról nem tud gondoskodni.

Az ellátás igénybevételének jogosultságát igazolni szükséges. A fizetendő személyi térítési díj összegét a fenntartó határozza meg¹.

3.2. Időszakos gyermekfelügyeleti szolgáltatást célcsoportja

Bölcsődei csoportjainkban időszakos gyermekfelügyeleti szolgáltatást az üres férőhelyek terhére tudunk nyújtunk azon gyermekek részére, akiknek:

- Szülei a GYED/GYES ideje alatt nem állnak aktív foglalkoztatási jogviszonyban (pl. levelező tagozatos iskolai tanulmányok folytatása, nem munkaerő-piaci részvételt elősegítő képzésben való részvétel).
- A szolgáltatás a szülő által igényelt alkalommal és időtartamban vehető igénybe.

A fizetendő személyi térítési díj összegét a fenntartó határozza meg².

¹ NYMJV Közgyűlésének 5/2011.(XII.16..) önkormányzati rendelet 11§ (1)-(3)-(5) bekezdés

² NYMJV Közgyűlésének 5/2011.(XII.16..) önkormányzati rendelet 11§ (4) bekezdés

3.3. Az ellátandó terület

3.3.1. Nyíregyháza

274.46 km² területű város a Nyírség nyugati részén, a vízválasztótól É-ra terül el. Az Észak-alföldi régióban, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye székhelye. 1990 óta megyei jogú város. Székhelye a Nyíregyházi járásnak is. Az ország hetedik legnagyobb városa, közel 117 487³ lakossal. Dinamikusan fejlődő, a térség gazdasági és kulturális motorja. Fejlett tömegközlekedéssel rendelkezik, amit buszhálózattal lát el 48 autóbuszvonalon, melyből 44 belterületi, 4 pedig külterületi.

Nyíregyháza, mint a megye közigazgatási és gazdasági központja, jobb gazdasági potenciállal rendelkezik, mint a megye többi települése így a munkanélküliség, a tőkevonzás, és az infrastruktúra helyzete is jóval kedvezőbb.

A település társadalmi és gazdasági jelentősége tükröződik a demográfiai arányszámokban is, melyek alapján a város térségen belüli súlya a fővárosnak az országon belüli szerepéhez hasonló volumenűnek tekinthető. Ez a meghatározás abból adódik, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye lakosságának kéttizede, foglalkoztatottjainak háromtizede, a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezőinek több mint négytizede koncentrálódik a városban.

A bölcsődés korú gyermekek száma az utóbbi négy évben nem mutat szignifikáns eltérést. A demográfiai mutatókat az 1.sz. táblázat tartalmazza, melyből megállapítható, hogy átlagosan a lakónépesség 3,66 %-a tartozik a 0-3 éves korúak közé.

1.sz. táblázat

Év	Állandó lakónépesség (fő)	0-3 éves korúak száma (fő)	0-3 éves korúak aránya a lakónépességhez viszonyítva (%)
2019	116 799	4 433	3,79
2020	n.a.	n.a.	-
2021	116 554	4 227	3,62
2022	115 521	4 157	3,59

Forrás: NYMJV Önkormányzat gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatairól szóló beszámoló (2019, 2020, 2021, 2022)

³ Forrás: <https://stat.dbhir.com/telepules/Ny%C3%ADregyh%C3%A1za>

A 2022. évben a város területén bölcsődei ellátás 846 férőhelyen volt biztosított, tehát a korcsoporti népesség 20,35%-a vehette igénybe ezt a típusú ellátását.

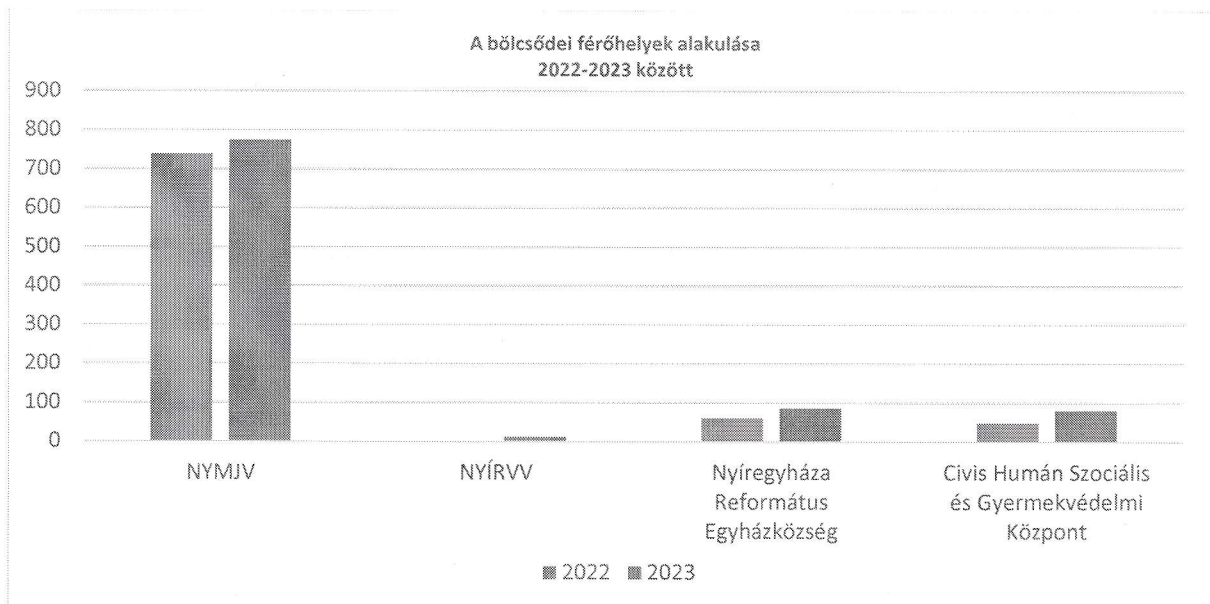
A férőhelyek jelentős bővülése várható a TOP-1.4.1-19 számú, „Bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítése” című felhívás keretében benyújtott, pozitív elbírálásban részesülő pályázatok révén megvalósuló kapacitás bővítések eredményeképpen. A bölcsődei férőhelyek alakulását a 2.sz. táblázat és 1.sz. grafikon tartalmazza.

2.sz. táblázat

FENTARTÓ	2022	2023
Nyíregyháza Megyei Jogú Város	738	774
NYÍRVV Nyíregyházi Városüzemeltető és Vagyongazdálkodó Nonprofit Kft.	0	12
Nyíregyháza-Városi Református Egyházközség	60	86
Civis Humán Szociális és Gyermekvédelmi Központ	48	80
Összesen:	846	952

Forrás: <https://szocialisportal.hu/szakmai-intezmenykereso/>

1.sz. grafikon

3.3.2. Nagycserkesz

Nyíregyházától 15 km-re-nyugatra haladva a 36-os főútvonal mellett található 41,5 km² területű, 1702⁴ fős község. Területének jelentős része külterület, melyet jelenleg 16 bokortanya alkot. Menetrendszeri autóbusz közlekedés köti össze Nyíregyházával és Tiszavasvárral. A község területén a TOP-1.4.1-19 számú, „Bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítése” című felhívás keretében benyújtott, pozitív elbírálásban részesülő pályázat révén megvalósuló 8 férőhelyes minibölcsődében biztosítják a kisgyermek napközbeni ellátását, de tekintettel a fiatal családok számának dinamikus növekedésére, nem kívánják megszüntetni a bölcsődei ellátásra kötött ellátási szerződést Nyíregyháza városával. A bölcsődei ellátást NYMJV Önkormányzatának bölcsődéiben igénybevevő gyermekek száma a 3.sz. táblázatban található.

3.sz. táblázat

2019	2020	2021	2022
1 fő	1 fő	1 fő	1 fő

Forrás: Nyíregyházi gyermekjóléti Alapellátási Intézmény szakmai beszámolója (2019,2020,2021,2022)

4. A BÖLCSŐDÉNK CÉJAI, FELADATAI és ALAPELVEI

4.1. Céljaink

- Támogatás nyújtása ahhoz, hogy a családban nevelkedő kisgyermek elsajátítsák azokat a képességeket, készségeket, melyek segítik őket abban, hogy hatékonyan és kiegyensúlyozottan viselkedjenek saját kulturális környezetükben, sikeresen alkalmazkodjanak annak változásaihoz.
- Családbarát intézményként hozzájárulni a családok életminőségének javításához, a szülők munkavállalási esélyeinek növeléséhez.
- A koragyermekkori intervenció szemléletének széles körű értelmezése, mellyel biztosítható a minden kisgyermekre és családjára kiterjedő prevenciós tevékenység és kompetencia határainkon belül nyújtott támogatás, ha a gyermek tartós beteg, korai fejlesztésre – gondozásra, esetleg sajátos nevelési igényű ellátásra szorul, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, valamint az esetlegesen felmerülő családon belüli problémahelyzetek⁵ megoldásához nyújtott segítség adásra, szükséges intézkedések megtételére.

⁴ Forrás: <https://stat.dbhir.com/telepules/Nagycserkesz>

⁵ Családon belüli problémahelyzetek: gyermek bántalmazás (formái: fizikai, lelki-érzelmi, szexuális abúzus, elhanyagolás)

A fentieket figyelembe véve bölcsődénk elsődleges célja a gyermek testi-lelki szükségleteinek kielégítése, személyiségfejlődésének elősegítése, mely a tevékenységek által és a tevékenységeken keresztül történik.

A nevelés, mint „tudatos értékválasztás” a nevelési-gondozási helyzetekbe beépített tevékenységek által valósítható meg, hiszen a gyermek állandó tevékenykedés közben fejlődik. Programunk vallja, hogy a gyermeket minden életkori szakaszban orientálni kell valami felé, vezetni kell valahová annak érdekében, hogy *a kisgyermekkorai nevelés általános céljának* eleget tegyünk. A cél pedig *„azoknak a pszichikus funkcióknak, külső és belső tevékenységmódok fejlődésének elősegítése, melyek eredményeképpen a teljesítmények létrejönnek.”* (Tardos Anna 1975)

A bölcsődei nevelés-gondozás céljának hármas feltételrendszere:

- a szükségletek,
- az adottságok, képességek, és
- a tevékenységek megléte.

A cél eléréséhez motiválttá kell tenni a gyermeket. A motiváció fogalomkörébe beletartozik minden cselekvésre, viselkedésre készítő belső tényező.

A szükségletek tudományos elemzése közben levezethető, hogy az adottságok, a képességek, és a tevékenységek is a szükségletekbe ágyazottak. A szükségérzet pedig cselekvésre készíteti az embert.

Abraham **Maslow szerint a szükségleteknek** különböző, hierarchikus **szintjei vannak:**

1. **szint: fiziológiai szükségletek** (pl.: éhség, szomjúság, alvás)
2. **szint: biztonsági szükségletek** (pl.: rendszeres életvitel, napirend)
3. **szint: szociális szükségletek** (pl.: szeretet, gyengédség, valahová tartozás)
4. **szint: az önbecsülés szükséglete** (pl.: én-kép, önértékelés, önértzet)
5. **szint: az önmegvalósítás szükséglete:** (olyan tevékenységek folytatása, amelyhez megvannak képességeink, tudásunk, vonzódásunk)

Ha a szükségleteket egy piramisban helyeznénk el, legalulra az alapokhoz kellene elhelyeznünk az első szintet, majd rá a második szintet, és így tovább. Azt, pedig jól tudjuk, hogy építkezni csak biztonságos alapokra lehet. Ebből adódóan bölcsődénk nevelési-gondozási céljainak eléréséhez a szükségletek kielégítésén keresztül visz az út.

4.2. Feladataink

4.2.1. A családok támogatása, annak erősségeire építve a szülői kompetencia fejlesztése

A szülők és a bölcsőde folyamatosan, kölcsönösen tájékoztatják egymást a gyermek fejlődéséről. Ez alapvető fontosságú a személyre szóló bölcsődei nevelés-kialakításában, és a családokat is segíti a gyermek nevelésében.

A tájékoztatás mindig őszinte, hiteles, személyes hangvételű, etikai szempontból megfelelő, az érintettek személyiségi jogait tiszteletben tartó.

A kapcsolattartás, és tájékoztatás formái:

- beszélgetések érkezéskor és hazamenetelkor,
- szülői értekezlet: plenáris értekezletek, szülőcsoportos beszélgetések, szülői munkaközösség választott képviselőivel történő megbeszélések,
- hirdetőtábla,
- családi füzet,
- nyílt napok,
- időpont-egyeztetés utáni egyéni beszélgetés,
- kérdőívek kitöltése, vélemények gyűjtése.

4.2.2. Egészségvédelem, az egészséges életmód megalapozása

- A fejlődéshez szükséges egészséges és biztonságos környezet kialakítása.
- Primer szükségletek egyéni igények szerinti kielégítése (napirend, egészséges táplálkozás, játék, mozgás, szabad levegőn való aktív tevékenység, pihenés, alvás).
- Az egészséges életmód, az egészségnevelés érdekében az alapvető kultúrhygiénés szokások kialakulásának segítése.
- Szükség esetén speciális szakember (gyermekorvos, dietetikus, gyógypedagógus, mentálhygiénés szakember, gyermekfogszakorvos) bevonásával prevenciós és korrekciós feladatok ellátása.

4.2.3 Az érzelmi és társas kompetenciák fejlesztése

- Derűs légkör biztosítása, a bölcsődebe kerüléssel járó nehézségek lehetőség szerinti megelőzése, ill. csökkentése, a gyermekek segítése az átélt nehézségek feldolgozásában.
- A kisgyermeknevelő-gyermek között szeretetteljes, érzelmi biztonságot jelentő kapcsolat kialakulásának segítése (egyéni bánásmód, felmenőrendszer).

- Az egyéni szükségletek kielégítése a csoportban élés helyzetében, a szocializáció, az én-tudat egészséges fejlődésének segítése.
- A társas kapcsolatok alakulásának, az együttélés szabályai elfogadásának, a másik iránti nyitottság, empátia és tolerancia fejlődésének segítése.
- Megteremteni a lehetőségét a kisgyermeknevelővel és a társakkal való közös élmények szerzésére.
- A kommunikatív képességek fejlődésének segítése a kommunikációs kedv felébresztésével és fenntartásával (meghallgatás, figyelem, kérdések megválaszolása).

4.2.4. A megismerési folyamatok fejlődésének segítése

- A kisgyermek érdeklődésének erősítése a játékos felfedezés és a cselekvéses tanulás lehetőségeinek megteremtése a kisgyermeknevelő aktív részvételével és a megfelelő környezet kialakításával történik. A bölcsődei nevelés-gondozás helyzeteiben a szakember ismeretet nyújt, segíti a tájékozódást, a tapasztalatok és élmények feldolgozását.
- A kisgyermek igényeihez igazodó közös tevékenység során szerepet kap az élmények, viselkedési és helyzetmegoldási minták nyújtása, az önálló próbálkozás és a kreativitás támogatása.
- Az önálló választás és a döntési képesség kialakulását segíti a bátorító, ösztönző nevelői magatartás.

4.3. Alapelveink

4.3.1. A család rendszerszemléletű megközelítése

A családlátogatások, a szülők és a kisgyermeknevelők közötti interakciók és a gyermekek tevékenységének folyamatos megfigyelése biztosítják a családok működésének megismerését, megértését. Ezen folyamatok teszik lehetővé, hogy a családoknak erősségeikben megerősítést, felmerülő dilemmák esetén támogatást tudjunk nyújtani.

4.3.2. A koragyermekkorai intervenció szemlélet befogadása

A koragyermekkorai intervenció magában foglal minden olyan tevékenységet, amely a kisgyermek sajátos szükségleteinek meghatározását és figyelembevételét szolgálja. Ennek értelmében a kisgyermeknevelő feladata az esetlegesen felmerülő fejlődésbeli lemaradások, megtorpanások felismerése és jelzése. A gyermekek fejlődésének nyomon követéséhez a napi

rendszerességgel végzett megfigyelések, a gyermek fejlődési kérdőív alkalmazása és a fejlődési lapon (súly- és hossz percentilis táblázatok) rögzített értékek nyújtanak segítséget. Az általunk tapasztalt haladási irányról a szülőket írásban rendszeresen tájékoztatjuk (családi füzet). Indokolt esetben, az esetleges lemaradások ill. fejlődés béli megtorpanások esetén egyéni beszélgetéseket kezdeményezünk, melynek során tájékoztatjuk a szülőket a gyermekük fejlődésével kapcsolatos észrevételeinkről, és az esetlegesen felmerülő problémák korrekciós lehetőségeiről (további vizsgálatok, egyéb/segitő szakemberek elérhetősége).

4.3.3. A családi nevelés elsődlegességének tisztelete

Kiinduló pontnak tekintjük, hogy a gyermek nevelése a család joga és kötelessége. Kisgyermeknevelőink a családi nevelés értékeit, hagyományait és szokásait tiszteletben tartva és azokat erősítve vesznek részt a gyermekek nevelésében, gondozásában. A hatékony együttműködés érdekében biztosítjuk a szülők részére a tevékeny, különböző szinteken és módokon megvalósuló bekapcsolódást a bölcsődei életünkbe (pl. étel- és könyvbemutató, hagyományörző rendezvények).

4.3.4. A kisgyermeki személyiség tisztelete

Abból a tényből kiindulva, hogy minden gyermek egyedi és megismételhetetlen individuum (egyénség), különös figyelmet fordítunk fejlődő személyiségének egyéni szükségleteihez igazodó támogatására. Minden gondjainkra bízott gyermek abban és annyi segítségben részesül, hogy perszonális-, szociális- és kognitív kompetenciáiban fejlődhessen. A személyiség operációsrendszerének kulcskompetenciáit az *1.sz táblázat* tartalmazza. Továbbá figyelmet fordítunk az etnikai, kulturális, vallási, nyelvi, nemi, valamint fizikai és mentális képességbeli különbségek iránti tolerancia kialakítására.

1.sz. táblázat

<i>Perszonális kompetenciák</i>	<i>Kognitív kompetenciák</i>	<i>Szociális kompetenciák</i>
önvédő	kommunikatív	proszociális
önellátó	tudás szerző	kommunikatív
ön (én) szabályozó	gondolkodási	együttélési
ön (én) fejlesztő	tanulási	érdekérvényesítő

Forrás: <https://epa.oszk.hu/00000/00011/00149/pdf/2010-07-08.pdf>

Nagy József (2007): *Kompetencia alapú, kritériumorientált pedagógia*. Mozaik kiadó, Szeged.

4.3.5. A kisgyermeknevelő személyiségének meghatározó szerepe

A bölcsődei nevelésben a korosztály életkori sajátosságaiból adódóan meghatározó a kisgyermeknevelő szerepe, aki személyiségén keresztül hat a kisgyermekre és a családra. A

feladatok színvonalas megvalósítására megfelelő szakmai kompetenciával és identitással, kellő önismerettel, magas szintű társas készségekkel bíró szakember képes. Ebből adódóan kisgyermeknevelőink szakmai ismereteik, kompetenciáik bővítése és szinten tartása érdekében folyamatosan és rendszeresen vesznek részt képzéseken, továbbképzéseken.

4.3.6. A biztonság és a stabilitás megteremtése

Bölcsődénkben a gyermekeket körülvevő személyi és tárgyi környezet állandósága a bölcsődébe lépés napjától mindvégig biztosított.

Különös figyelmet fordítunk a gyermekek érzelmi- és fizikai biztonságára, a napi események sorában való tájékozódási lehetőség és kiszámíthatóság biztosítására, a jó szokások kialakítására. Ennek érdekében az ellátás igénybevétele alatt mindvégig ugyan abban a csoportban a saját kisgyermeknevelője (aki átsegítette őt az adaptációs időszakon⁶) és a társkisgyermeknevelő végzi a gyermek nevelését és gondozását, személyiségfejlődésének nyomon követését.

A biztonság nyújtása természetesen magában foglalja a fizikai és a pszichikai erőszak minden formájától való védelmet is.

4.3.7. Fokozatosság megvalósítása

A fokozatosság elvét nevelő-gondozó munkánk minden területét érintő bármely változás esetén érvényesítjük/alkalmazzuk. A kisgyermek új helyzetekhez való fokozatos hozzászoktatása segíti alkalmazkodását, a változások elfogadását, az új dolgok, helyzetek megismerését, a szokások kialakulását.

4.3.8. Egyéni bánásmód érvényesítése

Kisgyermeknevelőink elfogadó, empátikus, hiteles nevelői magatartással végzik hivatásukat, így a bölcsődénkbe járó kisgyermekek mindegyike egyéni szükségleteihez igazodó mértékben részesül érzelmi biztonságot nyújtó gondoskodásban és támogatásban.

Nevelési céljaink és feladataink meghatározásánál minden esetben figyelembe vesszük a gyermek spontán érését, egyéni fejlődésének ütemét, a pillanatnyi fizikai és pszichés állapotát, kompetenciáját, nemzetiségi, etnikai, kulturális és vallási hovatartozását.

4.3.9. Gondozási helyzetek kiemelt jelentősége

A gondozási helyzetek a kisgyermeknevelő és a kisgyermek interakciójának bensőséges, intim helyzetei.

⁶ Adaptációs időszak: A gyermek bölcsődébe szoktatásának időszaka.

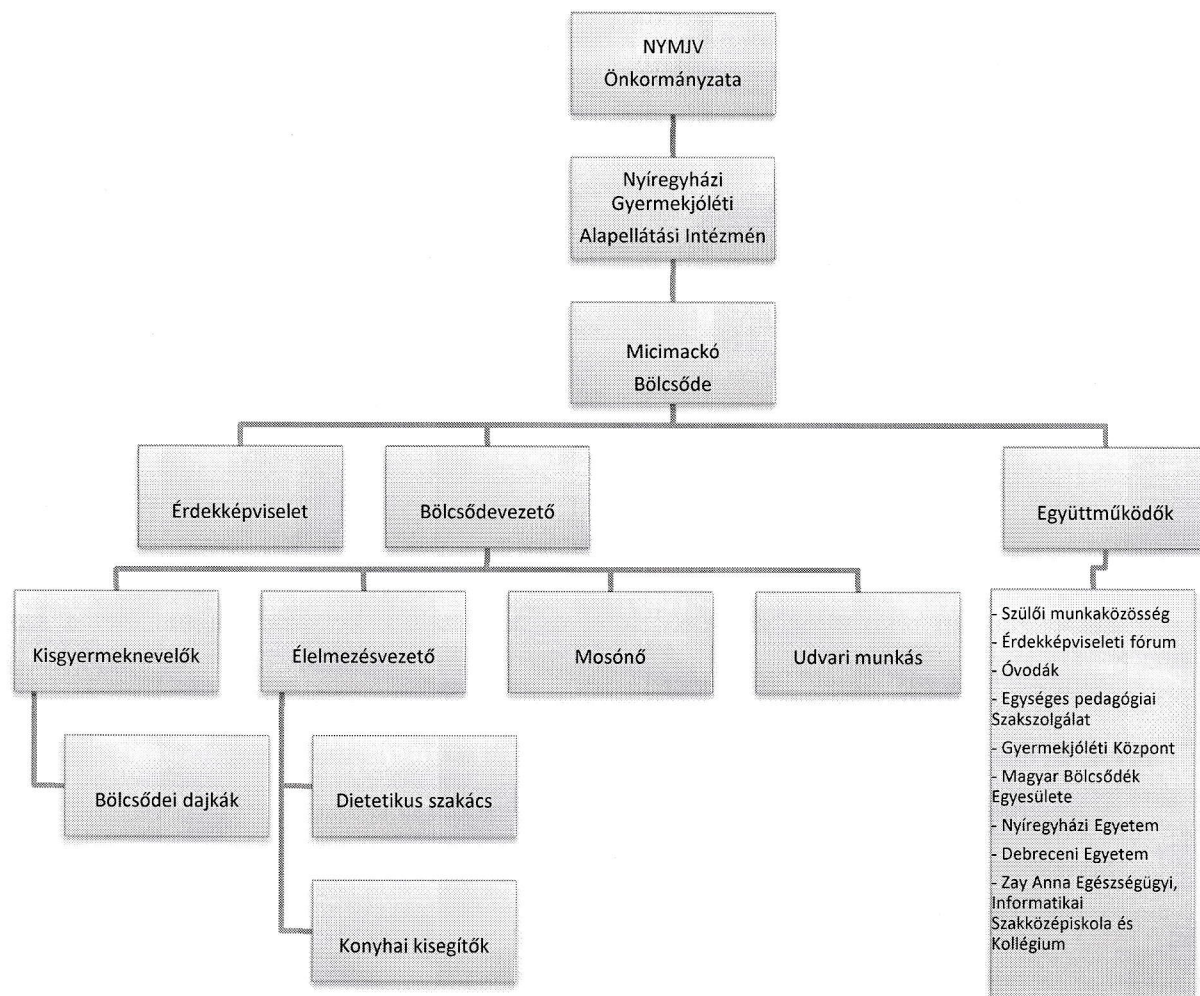
A gondozási helyzetek megvalósulása során a nevelésnek és a gondozásnak elválaszthatatlan egységet kell alkotnia. A gondozás minden helyzetében nevelés folyik, a nevelés helyzetei, lehetőségei nem korlátozódhatnak a gondozási helyzetekre. A fiziológias szükségletek kielégítése megteremti a magasabb rendű szükségletek kielégítésének feltételeit. A professzionális gondozás, hozzájárul a személyes kapcsolatok pozitív alakulásához és a nevelési feladatok megvalósulásának egyik kiemelt színtere.

4.3.10. A gyermeki kompetenciakésztetés támogatása

A korai életévekben alapozódnak meg a kognitív, érzelmi és társas kompetenciák, melyek támogatása kiemelt jelentőséggel bír a bölcsődei nevelésben. Ezért biztosítjuk azt a lehetőséget, hogy a gyermek a gondozási helyzeteken, a játék- és egyéb tevékenységeken keresztül ismeretekhez, élményekhez, tapasztalatokhoz jusson, átélhesse a spontán tanulás örömét, megerősödjön benne a világ megismerésének vágya. Kíváncsiságának fenntartásával, pozitív visszajelzések biztosításával segítjük önálló kezdeményezéseit, megteremtve ezáltal az egész életen át tartó tanulás igényének, folyamatának biztos alapjait.

5. BÖLCSŐDÉNK KAPCSOLATAI

Organogram (szervezeti felépítés)

5.1. Intézményen belüli kapcsolatok

5.1.1. Nevelő-gondozó testület

Az intézmény legfontosabb tanácskozó és határozó szerve.

Tagja: valamennyi kisgyermeknevelő.

Jogköre:

- Véleményező és javaslattevő jogköre van a bölcsődei ellátást érintő kérdésekben.
- Döntési jogköre: képviselő választás az Érdekképviselői Fórumba, és a nevelési-gondozási kérdésekben van.

5.1.2. Szakmai munkaközösségek

Választják: a kisgyermeknevelők

Feladatköre:

- Az intézmény kisgyermeknevelői által választott nevelési-gondozási területek elméleti és gyakorlati munkájának hatékony fejlesztése.
- Meghatározott nevelési- gondozási területek elemzése.
- Az ellenőrző és értékelő munkában való részvétel, a bölcsődevezető irányításával.

5.1.3. Szülői munkaközösség

A bölcsődei ellátást igénybe vevők jogainak érdekérvényesítését végző szerv.

Választják: valamennyi szülő.

Jogköre:

- Véleményező, javaslattevő, és egyetértési jogköre van a gyermekeket érintő kérdésekben.
- Döntési jogköre: képviselők választása az Érdekképviseleti Fórumba.

Az ellátásban részesülők érdekvédelmét és a panaszok kezelésének menetét a szakmai program 4.sz. melléklete tartalmazza

5.1.4. Érdekképviseleti fórum

Választják: szülői munkaközösség vezetők, bölcsődei dolgozói

Szavazati jogú tagjai:

• Ellátásban részesülő gyermekek szülei	3 fő
• Bölcsőde dolgozóinak képviselője (bölcsődevezető és helyettese kivételével)	1 fő
• Bölcsőde fenntartójának képviselője	1 fő

Feladatköre:

- Megvizsgálja a hozzá benyújtott panaszokat, és a hatáskörébe tartozó ügyekben dönt, továbbá intézkedéseket kezdeményezhet a fenntartónál, ill. más hatáskörrel rendelkező szervnél.

Véleményező, javaslattevő, és egyetértési jogköre:

- Az intézmény vezetőjénél véleményt nyilváníthat a gyermeket érintő ügyekben, valamint javaslatot tehet az intézmény alaptevékenységével összhangban végzett szolgáltatások tervezéséről, működtetéséről, valamint az ebből származó bevételek

felhasználásáról (pl.: könyvárusításból és fényképek készítéséből, ill. árusításából befolyt jutalékok, szülői adományok gyűjtése stb.).

- Egyetértési jogot gyakorol a házirend, és a nevelési-gondozási szakmai program jóváhagyásánál.

5.2. Intézményen kívüli kapcsolatok

5.2.1. Óvodák

Formái:

- A bölcsődében megszervezett szülői értekezletek, melyen az óvodapedagógusok bemutatják saját intézményüket és annak prioritásait.
- Óvodalátogatások a nagycsoportos bölcsődésekkel, melyek alkalmával kisgyermeknevelők jelenlétében kapcsolódhatnak be az óvodai játéktevékenységbe, ismerkedhetnek az óvodai élettel.
- Az óvodába lépés előtt a kisgyermeknevelők és óvodapedagógusok tapasztalatcseréi a gyermek fejlődésével, egyéni szükségleteivel kapcsolatban (a kisgyermeknevelők elkészítik és átadják a gyermek fejlődéről készített pedagógiai összefoglalót).
- Az óvodai adaptációt (beszoktatást) követően kisgyermeknevelői látogatások az óvodában, melynek célja az óvodai beilleszkedés nyomon követése.

5.2.2. Egységes Pedagógiai Szakszolgálat

- Az Egységes Pedagógiai Szakszolgálat írásos megkeresésére a kisgyermeknevelők pedagógiai jellemzést készítenek a gyermek fejlődéséről, majd ezt követően a bölcsődevezető feladata a jellemzés megküldése a szakszolgálat részére.
- Szükség szerint, indokolt esetekben a kisgyermeknevelő is részt vesz a Szakszolgálat által végzett, állapot felmérésében, és a szakemberek által meghatározottak szerint közreműködik a gyermek egyéni fejlesztésében.

5.2.3. Gyermekjóléti Szolgálat

- A gyermekjóléti szolgálat írásos megkeresésére pedagógiai jellemzést készítünk a bölcsődénkben ellátásban részesülő védelembe vett gyerekekről, az érintett szülői nevelői attitűdjéről.
- Amennyiben a védelembe vett gyermek tartósan hiányzik a bölcsődéből, a bölcsőde vezetője jelzi a gyermekjóléti szolgálat által kijelölt családgondozónak.

- A bölcsődevezető vagy a gyermek kisgyermeknevelője indokolt esetben részt a gyermekjóléti központ esetmegbeszélésein.

5.2.4. Magyar Bölcsődék Egyesülete – Módszertani szervezet

- A módszertani tanácsadói tevékenység támogatásának keretén belül, bölcsődénk hospitálási lehetőséget nyújt Sz-Sz-B vármegye bölcsődéinek.
- Gyakorlati helyszínt biztosítunk a bölcsődei dajkaképzés gyakorlataihoz. A képzéseket az MBE évente 1-2 alkalommal indítja. Egy gyermekcsoportban egy időben maximum 2 fő tanulót fogadunk.

5.2.5. Nyíregyházi Egyetem

2009-ben kisgyermeknevelői teamjük igen nagy örömmel fogadta, és támogatta – az akkori – Nyíregyházi Főiskola csecsemő-és kisgyermeknevelő-gondozó felsőfokú képzés, majd ezt követően 2012-ben a kisgyermeknevelő BA képzés beindítási kérelmét. A bölcsődevezetője a képző megkeresésére részt vett a csoportos és egyéni gyakorlatok, a dokumentáció- és iratkezelés gyakorlata tantárgyak tantárgyleírásának és követelményeinek kidolgozásában, majd a képzések beindítása után, mint külsős óraadó vesz részt a fiatal szakemberek képzésében, a bölcsődei gyakorlatok koordinálásában és a bölcsődében dolgozó mentorok folyamatos felkészítésében.

Nevelői teamünk munkájának elismeréseként, a Nyíregyházi Egyetem Szenátusa 2016. július 2-án a „*Nyíregyházi Egyetem kiemelt Gyakorlólhelye*” címet adományozta bölcsődénk kollektívájának. Jelenleg négy kisgyermeknevelőnk végez mentori feladatokat a képzésben. Személyiségvonásaik és pedagógiai képességeik teszik őket alkalmassá erre a feladatra. A hallgatókkal való munkájuk során, a célok meghatározásakor figyelembe veszik a képző – Nyíregyházi Egyetem – elvárásait, a hallgatók egyéni vonásait és céljait, felelősséget vállalva a szakma érdekében kifejtett konstruktív kritikáért és változtatásokért.

Feladatok:

- Gyakorlati helyszínt biztosítása a NYE kisgyermeknevelő BA alapszakos hallgatók egyéni gyakorlatához. A nappali tagozatos hallgatók óraszám 3óra/hét, a levelező tagozatos hallgatók óraszám 17óra/félév.
- Egy gyermekcsoportban egy időben maximum 2 fő hallgatót fogadunk.
- A gyakorlatvezető kisgyermeknevelők feladatai a gyakorlat során: segítik, támogatják a hallgatót az elméleti tudásuk gyakorlati kivitelezésében. Egyéni

értékelést készítenek, és véleményezik a hallgató által elkészített, a tantárgy teljesítéséhez szükséges házi dolgozatokat.

5.2.6. Debreceni Egyetem – Egészségügyi Kar

- Gyakorlati helyszínt biztosítunk a DE-EK szociálismunka alapszakos hallgatók bölcsődei ellátást bemutatásának gyakorlatához.
- A nappali- és levelező tagozatos hallgatók óraszámát egyaránt 3óra/félév.
- A tereptanári feladatokat a bölcsődevezetője végzi, a hallgatók jelenléte nem terheli a gyermekcsoportokat, mivel a gyermekcsoportok látogatása nem tartozik a teljesítendő feladatok körébe.

5.2.7. Zay Anna Egészségügyi, Informatikai Szakközépiskola és Kollégium

- Gyakorlati helyszínt biztosítunk a tanulók nyári gyakorlatához.
- Egy gyermekcsoportban egy időben maximum 2 fő tanulót fogadunk.
- A gyakorlatvezető kisgyermeknevelők feladatai a gyakorlat során: segítik, támogatják a tanulók az elméleti tudásuk gyakorlati kivitelezésében.

6. SZEMÉLYI FELTÉTELEINK

Bölcsődénk működési engedélyben meghatározott 17 álláshelyén valamennyi munkavállalónk határozatlan időre szóló közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkezik. A diétás étkeztetés feltételének megfelelően intézményünk 1 fő dietetikust alkalmaz megbízási jogviszonnyal. A végzettséghez/képzettséghez kötött munkaköröket a jogszabályban⁷ előírt feltételek meglétével látják el.

Az engedélyezett és a megbízási jogviszonnyal betöltött álláshelyek számát a 2.sz. táblázat tartalmazza.

2.sz. táblázat

Munkakör megnevezése	Álláshelyek száma	Jogszabályban előírt végzettségi/képzettségi szint
bölcsődevezető	1	felsőfokú végzettség
kisgyermeknevelő	8	felsőfokú végzettség, felső- és emelt szintű képzettség
bölcsődei dajka	2	miniszteri rendeletben ⁸ előírt tanfolyam elvégzése
élelmezésvezető	1	középszintű képzettség

⁷ 15/1998.(IV.30.) NM rendelet 2.melléklet II.rész

⁸ 20/2017. (IX. 18.) EMMI rendelet 2.§ (1) bekezdés a) pontjában foglaltak szerinti dajkatanfolyam elvégzését igazoló tanúsítvánnyal rendelkeznek

dietetikus	1	felsőfokú képzettség
diétás szakács	1	középszintű képzettség
konyhai kisegítő	2	-
mosodai kisegítő	1	-
udvari munkás	1	-

6.1. A kisgyermeknevelő, mint modell

A jó kisgyermeknevelő: leginkább a jó kertészhez hasonlít. Szeret aprólékos gonddal dolgozni, élvezni, hogy munkája nyomán fejlődés fakad, és örömet szerez neki a fejlődés megfigyelése. Gondoskodásáért nem vár hálát, heves szenvedélyeket visszafizetésként, hanem örömet lel magában a gondoskodásban és annak eredményében. Nem szükséglete, hogy minduntalan beavatkozzék abba, ami történik, hanem van türelme várni, megfigyelni, de ha szükség van a beavatkozásra, azt körültekintően, tapintatosan teszi.

Rendelkezik a figyelem összpontosításának és megosztásának képességével, jó hallási és látási emlékezettel, áttekintőképesség és megfelelő munkaszervezési adottságokkal, hogy a váratlan feladatokat be tudja illeszteni a munka normális menetébe.

Kiegyensúlyozott, nyugodt, biztonságos a testmozgása. Mozdulatai lágyak, puhák és finomak.

A kisgyermeknevelő legfontosabb „munkaeszköze” az érték, mivel mindent amit tesz, azt valamilyen érték jegyében teszi, illetve minden tette értékhordozó és értékközvetítő.

Bölcsődés korban, de későbbi életkorban is a példa a leghatásosabb nevelő erők egyike. Ebben az életkorban különösen meghatározó a nevelő-gondozó személyisége, hiszen a gyermek teljesen kritikátlanul, válogatás nélkül utánoz, kizárólag a szeretet és érzelmileg legközelebb álló felnőtt kedvéért.

A kisgyermeknevelő biztonságot és harmóniát sugárzó egyénisége, feltétlenül hatni fog a gyermeki személyiség fejlődésére. Napközben helyettesítenie kell az anyát, a biztonságérzetet öleléssel, simogatással és szeretgetéssel kell biztosítani. El kell fogadnia, hogy nemcsak ő irányíthatja a gyermeket, hanem a gyermek is hat rá. Kapcsolatuk aktív és kölcsönös. Ez a nevelői magatartás feltételezi az önállóságot, a rugalmasságot, a döntési- és helyzetfelismerő képesség meglétét.

6.2. Kisgyermeknevelői teamünk arculata, munkaközösségek

Kisgyermeknevelőink tudatában vannak azzal, hogy a napi tevékenységeik professzionális ellátása érdekében fontos az őszinte légkör, mert csak így tudják a pozitívumokat és a negatívumokat egyaránt fel- és elismerni, a fejlődés útjának reális módját meghatározni és megtervezni.

Szakmai ismereteik szinten tartása és bővítése érdekében akkreditált továbbképzéseken, szakmai szimpóziumokon és un. házi továbbképzéseken való részvételen túl munkaközösségekben dolgoznak.

Az akkreditált/kötelező és házi továbbképzések bemutatása szakmai programunk 12. címsora (Szakmai felkészültség biztosítása) alatt található.

Munkaközösségek:

Az un. *házi továbbképzések* keretét biztosítanak a rendszeres és célirányos önképzéseknek.

A munkaközösségek általános feladatai:

- Segítsék a kisgyermeknevelőket a nevelés-gondozás hatékonyabbá válásában.
- Ötleteket és tapasztalatokat gyűjtése és átadása, melyek új ötletek és gondolatok megvalósítására, pályázatok készítésére ösztönzi őket.
- Információk gyűjtése a reális ellenőrzés és értékelés érdekében.
- Bölcsődénkben három munkaközösség működik, melyeknek témája, minden évben a kisgyermeknevelői team által meghatározott. A témák feldolgozása több évig tartó folyamat is lehet. A témaválasztást mindig a kisgyermeknevelők érdeklődése határozza meg. A feldolgozandó területek mindig közös kijelölésűek. A témavezetőket szakmai érdeklődésük és tudásuk figyelembe vételével, a kisgyermeknevelők javaslata alapján választjuk meg.

Jelenleg működő munkaközösségeink:

1. Helyi nevelési-gondozási program készítése

Tagjai: minden kisgyermeknevelő.

Feladata: a bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramjának a gyermekcsoportok sajátos körülményeihez való igazítása.

A feldolgozás módja: 4 főből álló közösségek dolgozzák ki a tevékenység rendszereket.

2. A kisgyermeknevelő szerepe a gyermek tevékenységében

Tagjai: minden kisgyermeknevelő.

Feladata: Az innovatív változások lehetőségeinek kijelölése a folyamatos napirend, és a benne lévő külső és belső történések figyelembevételével. Továbbá a nevelési-gondozási helyzetekben alkalmazható pedagógiai módszerek és magatartás minták meghatározása (pl.: kezdeményezés, együtt játszás, megerősítés, segítségnyújtás, ötletadás stb.).

A feldolgozás módja: ismeretbővítés (szakirodalmak feldolgozása és azok gyakorlatban történő alkalmazásának tervezése), gyakorlati tapasztalatszerzés gyermek csoportokban.

3. A mesélés és bábozás korszerű elemei

Tagjai: bölcsődénk kisgyermeknevelői és a többi bölcsődéből az érdeklődők.

Feladata: A kisgyermeknevelők mesemondó és a bábjátékhoz szükséges képességeinek fejlesztése. A mese és verses mese, a bábjáték, és alkalmazásuk közben használatosa dal és mozgásanyag bővítése.

A feldolgozás módja: az elmélet és a gyakorlat megfelelő ötvözése.

6.3. A kisgyermeknevelő és a bölcsődei dajka együttműködése

A bölcsődei dajkáink a kisgyermeknevelők segítőtársaként, a gyermekek napirendjéhez és a kisgyermeknevelők munkarendjéhez igazodva végzik munkájukat. Megfelelő empátikus képességgel rendelkeznek, amely alkalmassá teszi őket arra, hogy társaik legyenek a kisgyermeknevelőknek a gyermeki személyiség kibontakoztatásában.

Feladataik:

- A munkához szükséges higiénés feltételek biztosítása.
- A gyermekek neveléséhez, gondozásához szükséges eszközök előkészítése, a környezet rendjének, tisztaságának megteremtésében való – a kisgyermeknevelő iránymutatása alapján történő szükség szerinti – közreműködés.
- Gyermekfelügyelet biztosítása azokban az esetekben, amikor a kisgyermeknevelő a csoportszobán kívüli gondozást végez (fürdőszobai gondozás, udvarra történő kimenetel ill. bejövétel).

7. TÁRGYI FELTÉTELEINK

7.1. Rövid helyzetelemzés

- Bölcsődénk 1967-ben nyitotta meg kapuit 3 gondozási egységgel. Jelenleg 2 gondozási egységben 4 gyermekcsoporttal működik. Az épület ideális környezetet nyújt a 0-3 éves korú gyermekek neveléséhez és gondozásához.

- A 2000. évtől épületünket megosztjuk a városi Védőnői Szolgálattal. A védőnők a várandós gondozást és terhes tanácsadást az erre a célra megfelelően elkerített 3. gondozási egységünkben végzik.
- Az épületünk 2014-ben egy sikeres KEOP pályázat révén új nyílás- zárókat, és külső szigetelést kapott. A fűtési rendszer részleges felújítása is megtörtént, hőfokszabályzóval ellátott új radiátorok kerültek beszerelésre.
- 2015-ben a gyermekszobák aljzatburkolatának cseréjére került sor.
- 2018-ban a TOP-6.2.1-16-NY1-2017-00001 azonosító számú „Bölcsődefejlesztés Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzatánál” című projekt megvalósulása során az alábbi fejlesztések valósultak meg:
 - **Infrastrukturális fejlesztés:**
 - ✓ Az épület teljes körű felújítása, akadálymentesítése (beleértve az épületgépészeti, épületvillamossági, épületszerkezeti fejlesztéseket – beépített bútorok, beltéri nyílászárók–, és a játszóudvar felújítását)
 - **Eszközbeszerzés:**
 - ✓ Beltéri eszközök: gyermek fektetők- és ágyneműk, mozgásfejlesztő eszközök.
 - ✓ Kültéri eszközök: mozgásfejlesztő eszközök, és játéktárolók.
 - ✓ Főzőkonyhai eszközök: bútorok, főző- és sütőeszközök.

7.2. Gyermekek által használt helyiségek

- **Bejárat előtér, gyermekkocsi tároló:** Mindkét gondozási egységben rendelkezésre áll.
- **Gyermeköltöző:** Alapterülete és felszereltsége megfelelő. Kielégíti a különböző életkorú gyermekek öltöztetési igényeit.
- **Fürdőszoba:** Kielégíti a napjainkban kívánatos gondozási- és nevelési igényeket. Felszereltsége az előírásoknak megfelelő.
- **Gyermekszoba:** Alapterülete 40 m². A szobákat úgy rendezzük be, hogy a kicsik egészséges fejlődése biztosítva legyen, mozgás és játékgigényük kielégítést nyerhessen, kedvükre játszhassanak társaikkal és kisgyermeknevelőjükkel. A bútorokat, a mozgásfejlesztő eszközöket a gyermekek növekedése során folyamatosan megfelelő méretűre cseréljük. A csoportszoba berendezésénél, a játékok kiválasztásánál a gyermekek életkori sajátosságait, eltérő igényeit is figyelembe vesszük.

- **Játsszókert, terasz:** A bölcsődénk játszókertje gyermekközpontú szemléletet tükröz. A bölcsődés korú gyermek valamennyi évszakban, apró természetéhez illő felszerelést (rögzített és mobil kerti, ill. nagymozgás fejlesztő játékok), és a futkározáshoz sok szabad teret talál. A beépített játékeszközök biztonsággal használhatók. Kertünk nagy füves területei ideális a futkosáshoz, az ugráláshoz, az ülő játékokhoz. A homokozó a legkisebbeknek való változatban készült. Árnyat adó fáink a tűző nap melege elleni védelmet, a szabályosan kialakított pancsolóink felfrissülést nyújtanak a nyári nagy melegben. *Nyáron* különösen sok időt töltenek a ránk bízott gyermekek a szabadban. Ilyenkor alkalom nyílik a teraszon való étkezésekre. A kertben tartózkodás a szobai játék egyformaságát megszakítja, változatosságot, vidámságot jelent. *Télen* (bár lényegesen kevesebb időt lehet a szabadban tölteni) is vidám gyermekektől hangos a kert. Lehet a friss hóban szaladgálni, szánkózni, havat lapátolgatni a kisvödörkbe.

7.3. Egyéb helyiségek

- **Játéktároló:** A csoportszobai játékok esetében külön erre a célra helyiséggel nem rendelkezünk. Tárolási szükségleteinket az előtérben/kocsi-tárolóban elhelyezett, csukható szekrényekkel oldjuk meg. Udvari játékraktárunk méreteit tekintve kielégítő nagyságú.
- **Akadálymentes Mosdó és WC a szülők számára:** Mindkét gondozási egységünkben biztosított a szülők részére (akadálymentes mentes mosdó és WC használata az I. gondozási egységében biztosított).
- **Felnőtt öltöző és mosdó a dolgozók részére:** Alapterületük és számuk az MSZ 24203-7 szabványban foglaltaknak megfelelő
- **Vezetői iroda:** alapterülete 12 m². Több funkciót is betölt. Itt tartjuk kiscsoportos esetmegbeszéléseinket.
- **Gazdasági ill. ételmezésvezetői iroda:** alapterülete azonos a vezetői irodával.
- **Takarítószer raktár:** a gondozási egység gyermekek elől jól elkülönített részében található.
- **Mosó-vasaló helyiség:** az előírásoknak megfelelő.
- **Főzőkonyha:** Főzőkonyhánk engedélyezett adagszáma 100. 2003. január 1-től bevezettük és alkalmazzuk a HACCP élelmiszerlánc biztonsági rendszert. A 2018-ban befejeződött TOP-6.2.1-16-NY1-2017-00001 projekt keretén belüli fejlesztések

eredményeként elmondható, hogy rendelkezik minden feltétellel, ami a korszerű konyhatechnológiai eljárások gyakorlatát biztosítja.

- **Éléskamra, szárazáru raktár, zöldségraktár és előkészítő:** az előírásoknak megfelelőek.

7.4. Játékkészlet

A csoportszobáink berendezését úgy alakítottuk ki, hogy a különböző játéktevékenységek jól elkülönüljenek egymástól. Elegendő hely álljon a gyermekek rendelkezésére, így játék közben nem zavarják, nem akadályozzák egymást. A játékokat nyitott játékpolcon, a gyermekek számára elérhető magasságban, úgy helyezük el, hogy az figyelemfelkeltő legyen. A felnőtt felügyeletét igénylő játékok⁹ a játékpolcon olyan magasságban vannak elhelyezve, amit a gyermekek nem érnek el. A fantáziajátékokhoz játszószarkokat¹⁰, a játékban megfáradt vagy egyedüllétre vágyó gyermekeknek pihenőszarkot¹¹ alakítottunk ki.

A játékok kiválasztásánál, a játékkészlet összeállításánál az alábbi szempontokat vesszük figyelembe:

Egészségügyi szempontok:

- Könnyen tisztítható, fertőtleníthető legyen.
- Balesetet ne okozzon – ne legyen törött, ne legyen könnyen törhető, ne essen szét darabjaira, éles sarkai ne legyenek, ne lógjon hosszú zsinóron, ne legyen túl nehéz.

Pedagógiai szempontok:

- Minden tevékenységformához legyenek megfelelő játékszerek (manipuláció, konstruálás, utánozó-, szerepjáték, mozgásfejlesztő játék stb.).
- A játék színe, nagysága, formája keltse fel és tartsa ébren a gyermek érdeklődését, több fajta tevékenységre lehessen felhasználni.
- Legyenek más nemzetek szokásait tükröző játékok.
- Játékválasztásnál legyen szempont a nemek közötti egyenlőség elvének betartása (a kislányoknak is legyen autó, a fiúknak is baba).

⁹ Felnőtt felügyeletét igénylő játékok pl. pótyi építő; apró gyöngyök; a vizuális nevelés eszközei közül az olló, ragasztó, festékek (vízfesték, tempera).

¹⁰ Játszószarkok: pl. konyha-, baba-, fodrász-, barkács-, olvasó-mese sarok.

¹¹ Pihenőszarkok: hangulatos, puha kárpitozású nagyméretű szivacsok, párnák, puha textil játékok, melyek biztosítják a pihenőszarkban a gyermek pihenésének lehetőségét.

Alapjátékok, melyeket minden csoportunkban biztosítunk:

- játsszókendők
- babák
- labdák
- képeskönyvek
- mozgásfejlesztők

Csecsemőkorú gyermekek játékaik:

- Manipulációs játékok: játsszókendők, frottír labdák, csörgők (fa, műanyag), rágókák, építőjátékok egyes elemei, amelyek önmagukban is alkalmasak manipulációra.
- Montessori korongok, hordó- és kockasor elemek, homokozóformák.
- Változatos felületű textilfigurák: babák, macik, nyuszik, stb.
- Üreges játékok: vödrök, tálak, kosarak.
- Mozgásfejlesztő játékok, eszközök: labdák, mászópárnák, bébi modulok, mászólétrák.
- Könyvek: egy ábrás, textil, műanyag, keménylapú

A csecsemők részére biztosított játékaink az egészségügyi- és pedagógiai szempontokon túl eleget tesznek a csecsemőkorú gyermekek játékaival szemben támasztott további követelményeknek. Így azok mérete, súlya, alakja olyan, hogy ha a csecsemő rájuk fekszik, vagy magára ejti őket, ez számára nem fájdalmas vagy ijesztő. Nincsennek olyan részeik, amelyeket a gyermek lenyelhet. Nem adunk szőrmeállatokat, hajas babák sem, mert a mindent szájába vevő csecsemő számára rendkívül veszélyesek a torkára tapadó, esetleg a légutakba kerülő szőrszálak.

Tipegőkorúak játékaik

- Konstruáló játékok: Duplo legó, Gabi építő, Montessori torony, baby logi, pohársorok, hordósortok, formakirakók, fűzhető fagyöngy.
- Nagymozgásos játékok: hordár kocsik, autók, dőmperek, motorok, mászóka, alagút, baby csúszda, labdák
- Húzható, tologatható eszközök: vonatok, autók
- Üreges játékok: kosarak, vödrök, talicskák
- Utánzó játék eszközei: csészék, tányérok, kanalak kisebb edények, babák, macik, állatfigurák (plüss, frottír), takarók, szatyrok, szerszámok stb.
- Homokozó játékok: vödrök, lapátok, homokozó formák, sziták.
- Alkotó játék eszközei: zsírkréta, ceruza, gyurma stb.

- Könyvek: elsősorban keménylapú lapozó és leporelló.

Nagycsoportos gyermekek játéakai

- Építőjátékok: változatos építőjátékok, kisebb méretűek is pl.: legó.
- Szerepjáték kellékei:
 - ✓ használati eszközök, felnőtt tárgyainak kisméretű másai: lábasok, tányérok, poharak, sziták, szűrők, szerszámok, seprű, lapát, telefon, gyúróta, vágódeszka, stb.
 - ✓ egyes foglalkozások, szerepek jellegzetes eszközei, ruhadarabjai: orvosi táska, fodrászkellékek, kisebb méretű felnőtt ruhák, sapkák, kalapok, táskák
 - ✓ babaruhák, takarók, babaápolási eszközök, babakocsi
 - ✓ gyümölcsök, zöldségek, egyéb termékekflakonok, dobozok (teás, kekszes, piskótás stb.)
- Nagymozgásos játékok: autók, dőmperek, motorok, triciklik, mászóka, csúszda, libikóka, labdák.
- Alkotó játék eszközei:
 - ✓ zsírkréta, ceruza, festék, iskolatábla, kréta, gyurma
 - ✓ olló, papírok (csomagoló, színes hajtogató, krepp, mintás)
 - ✓ természetes anyagok (falevél, gesztenye, toboz, termékek, ágak, stb.), amelyek nem balesetveszélyesek vagy nem mérgezőek
- Logikai játékok: fából és papírból készült puzzle képkirakók
- Bábok: kesztyű és sík bábok
- Hangszerek: xilophon/metallophon, cintányér, triangulum, dob, kasztanyetta, fa maracas (csörgő/rumbatök), fanyeles csörgő stb.
- Könyvek: elsősorban puhalapú képeskönyvek.

8. NEVELÉSI-GONDOZÁSI FELADATAINK

8.1. Gyermekelelmezés

Programunk kialakításánál figyelembe vettük, hogy a gyermek nem „kis felnőtt” és teljesen más az ő étrendje, mint a felnőtté. A helyes étrend összeállítása mellett ügyelünk arra is, hogy a fejlődéséhez szükséges táplálékot jó étvággal, örömmel és korának megfelelő módon, esztétikus környezetben, kulturáltan fogyassza el. Ezeket a szempontokat munkánk során következetesen és fokozottan szemelőt tartjuk.

Nap, mint nap tapasztaljuk, hogy a bölcsődébe kerülő gyermekek szüleinek az egyik legtöbb gondot a gyermek étkezése okozza. A szülőkkel történő megbeszéléseink során, ha az étkezés kerül szóba, sokszor ezeket halljuk:

- „Étvágytalan.”
- „Nem szeret enni”.
- „Keveset eszik.”
- „A főzeléket nem szereti.”
- „Válogatós.”
- „Nem asztalnál ülve, hanem játék közben eszik.”
- „Főétkezéseket kihagyja, de egész nap azért „eszeget” és „iszogat”.”

A bölcsődébe kerülés után, az első hetekben még a szülők által elhangzottak tapasztalhatók, de később a legtöbb gyermeknél kedvező változás következik be. A gyermekeknek az étkezés örömet okoz, ezáltal egész napja vidámabb. Minél kellemesebb számára a táplálkozás és az azzal kapcsolatos körülmények, annál jobb kapcsolata alakul ki azzal a felnőttel, aki a táplálékot nyújtja. A szülő, ha tapasztalja, hogy gyermeke szívesen fogyasztja a főzeléket, súlya gyarapodásnak indul, jobb lett az étvágya, akkor bizalommal fordul bármilyen problémával a kisgyermeknevelőhöz, mert látja, hogy példamutató nevelő munkájával, türelmével és szeretetével az a célja, hogy a gyermek érdekeit szolgálja.

Az étlapszerkesztés általános szabályai

Mindenféle étkeztetés alapja az étlaptervezés, ami a bölcsődei ételmezés vonatkozásában bonyolult, felelősségteljes feladat, hiszen gyermekeink egészséges fejlődése és a korszerű táplálkozási szokások kialakulása függ tőle. A helyesen összeállított étlap, egy meghatározott időtartamra készül (1 hónapra, vagy legalább 2 hétre előre megtervezett).

A bölcsődei étkeztetésben ajánlatos nyersanyag-, energia- és tápanyagtartalom normáit a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014.(IV.30.) EMMI rendelet határozza meg.

Az étlapszerkesztésnél a következő szempontokat kell szem előtt tartanunk:

- Megfeleljen az ételmezettek tápanyagszükségletének.
- Változatos,
- Idényszerű,
- Ízben, formában, zamatban összehangolt legyen.
- Vegye figyelembe a rendelkezésre álló normakeretet.
- Legyen tekintettel a konyha kapacitására.

A legnagyobb gonddal és szakértelemmel összeállított étrend sem egyezik meg minden esetben a gyermek ízlésével, és ha az ételt nem fogyasztják el, akkor csak „papíron” elégítettük ki tápanyagszükségletüket. Céltudatos, kitartó munkával törekszünk arra, hogy a gyermekekkel a változatos ételféleségeket megszerettessük. Ez a bölcsődei dolgozók közös feladata.

A gyermekek étkeztetésénél az általános szabályok mellett bizonyos *speciális szempontokat* is figyelembe veszünk:

- A bölcsődében az étkezések száma napi négy alkalom, az egész napos ellátást igénybe vevő gyermekek részére. Mivel ez a napi energiaszükséglet 75%-át fedezi, igen fontos az étkezések közötti szünetek betartása, hogy a gyomor kiürülhessen, jobb legyen az emésztés.
- A megfelelő folyadékpótlásról is gondoskodunk.
- Külön készítünk étlapot a csecsemők, a kisgyermekek, és az ételallergiás vagy ételintoleranciás gyermekek számára.
- A főétkezések (reggeli, ebéd) alkalmával, ugyanaz az ételsor húsz napnál gyakrabban nem ismétlődhet.
- Fontos tápanyagokat tartalmazó élelmiszerek nem maradnak ki az étlapból, de nem is jutnak túlsúlyba, mert a táplálkozás egyoldalúvá válhat.

A bevitt kalória 40%-át cereáliával¹², 20%-át állati eredetű élelmi anyagokkal, 35%-át főzelékkel és gyümölcsökkel, és a fennmaradó 5%-át cukorral és zsiradékkal fedezzük.¹³

- Kenyeret, péksüteményt, naponta többször adunk (egészségesebb a teljes kiőrlésű gabonákból készült pékáru).
- A szakemberek kihangsúlyozzák a cereáliák jelentőségét, ezért kísétkéseknél (tízórai, uzsonna) is adható valamilyen formában (pl.: müzli szelet).
- Az étrend naponta tartalmaz húsfélét, tojást, több étkezésre elosztva tejet, különböző formában (pl. kakaó, tejeskávét, karamell, joghurt, kefir) tejtermékeket, félzsíros túrót, kevésbé sós kemény sajtot.
- A főzelékhez, a nyers kerti veteményhez, cereáliához és ha lehetséges a gyümölchöz is adunk valamilyen állati eredetű fehérjét, ez a komplettálás céljából fontos szempont egy étkezésen belül.

¹² Cereáliák: liszt, rizs, gabonamagvak, gabonapelyhek, egyéb gabonakészítmények.

¹³ Forrás: Élelmezésvezetők kézikönyve. Szerk.: Rigó János. Anonymus Kiadó, 1999.

- Színes főzeléket, gyümölcsöt, nyers kerti veteményeket naponta adunk, a burgonyát előnybe részesítjük, mivel jól komplettálható.
- Durva rostú zöldségeket, száraz hüvelyeseket puffasztó hatásuk miatt kétéves kortól kéthetente egyszer tervezzük az étlapra.
- Az ételeket minimálisan cukrozzuk, és sózzuk.
- Az ételeket étolajjal és margarinnal készítjük (naponta főzéshez, sütéshez, kenyérre kenve).
- Kerüljük az olyan ételeket, amelyek a gyermekek körében bár közkedveltek, de mennyiségüket korlátozni kell, pl. édességek, sütemények, édes tésták, zsírok és egyes húsneműek. Ezeket hetente egyszer kínálunk.
- Erős, csípős fűszereket nem használunk.
- Kerüljük a tartósítószeret tartalmazó élelmiszerek adását.
- Figyelünk arra, hogy az étel ízben, zamatban, színben és formában összehangolt legyen. Továbbá ügyelünk rághatóságára és folyadéktartalmára is.
- A gyermekek koruknak megfelelően elkészített ételeket kapnak, és ahogy fejlődik a gyermek az ételek főzési technikáját is próbáljuk a felnőtt koszt felé vinni (pl. főzelék helyett: rakott, csőbensült, töltött, ételek).
- Az étkezésnél figyelembe vesszük a pszichés hatásokat is, mert befolyásolja a gyermek anyagcseréjét, toleranciáját és tápanyag hasznosítását is.
- Az ízlésesen és megfelelő hőfokon tálalt ételek mennyiségét a gyermek étvágya határozza meg.

Különleges táplálást igénylő gyermekek ellátása

Bölcsődénk szakorvosi (*endokrinológus, gasztroenterológus, diabetológus, allergológus és klinikai immunológus*) igazolással¹⁴ az alábbi étel allergiákkal vagy intoleranciákkal terhelt gyermekek étkeztetését biztosítja¹⁵:

- tejfehérje allergia,
- laktóztolerancia (tejcukor)
- tojásallergia,
- halallergia (rák, hal, puhatestűek),

¹⁴ Vonatkozó jogszabály: 37/2014.(IV.30.) EMMI rendelet 2.§ (1) bekezdés 22. pontja

¹⁵ Vonatkozó jogszabály: 1169/2011/EU európai parlamenti tanácsi rendelet II. Melléklete

- dófélekkel szembeni allergia (mandula, brazil dió, kesudió, gesztenye, mogyoró, makadámdió, földimogyoró, pekándió, pisztácia, dió,
- zeller, mustár, kén-dioxid¹⁶, és csillagfürt¹⁷ érzékenység vagy allergia

Az ilyen speciális esetekben a gyermekek felvételekor, a szülők még az étkezések megkezdése előtt a bölcsődevezető jelenlétében találkoznak a bölcsőde élelmezésvezetőjével és dietetikus-szakácsnőnkkel. Ezeken a közös megbeszéléseken részletes anamnézis felvételére kerül sor a gyermekről. A szülőnek alkalmat adunk arra, hogy tájékoztassa a szakembereket a gyermek állapotáról, otthoni étkezési szokásairól, az alkalmazott diétáról, az otthon használt konyhatechnikai eljárásokról. Ezek az ismeretek nagy segítséget jelentenek nekünk a későbbi egyéni gondozásban.

Gluténérzékeny (lisztérzékeny) gyermek ellátását tárgyi/infrastrukturális feltételeink miatt nem tudjuk vállalni. Ezekben az esetekben segítséget nyújtunk intézményünk másik bölcsődéjében történő elhelyezéshez.

8.2. Családok támogatása

• Családlátogatás

Az első családlátogatás célja: a családdal való kapcsolatfelvétel, és a gyermek otthoni környezetben való megismerése.

Továbbá ez a módszer szolgálja a bizalmasabb kapcsolat kialakítását, mert a gyermek családi környezetének, szokásainak jobb megismerését, a hibák megértését, ill. kiküszöbölését segíti elő.

A családlátogatások alkalmával, a családnak is, és a kisgyermeknevelőnek is könnyebb megbeszélni a gyermekkel kapcsolatos problémákat, az elért eredményeket, vagy ellenkező esetben, felhívni a figyelmet a fejlődés kedvezőtlen tüneteire. Ugyanígy a szülőnek is lehetősége nyílik arra, hogy bővebben beszéljen a bölcsőde életével kapcsolatos észrevételeiről, s gyermekéről.

• Adaptáció (beszoktatás)

A bölcsődébe kerülés – *kényszerű adaptációs állapot* – a gyermek megszokott mikroszociális feltételeinek megváltozásával jár, mely egy új viselkedési forma

¹⁶ A kéndioxid és származékai csoportba a következő adalékanyagok tartoznak: kéndioxid (E 220), nátriumszulfit (E 221), nátrium-hidrogén-szulfit (nátrium-biszulfit) (E 222), nátrium-metabiszulfit (E 223), kálium-metabiszulfit (E 224), kalcium-szulfit (E 226), kalcium-hidrogén-szulfit (E 227), kálium-hidrogén-szulfit (E 228)

¹⁷ Hazánkban egyelőre a csillagfürt viszonylag kevés termék összetevői között fordul elő. Jelölését leggyakrabban a gluténmentes áruk csomagolásán lehet megtalálni.

kialakítását, az adaptációs mechanizmusok megfeszített tevékenységét igénylik. Amennyiben ez túlzott megterhelést jelent a szervezet számára, létrehozza az *adaptációs szindrómát*, melynek jellemzői a negatív emocionális állapot (sírás, agresszív magatartás, depresszió), az alvás- és az étvágy különböző zavarai, a vegetatív működések és a szervezet reakcióképességének megváltozása. Ha az előzőek eredményeként csökken az immunbiológiai reakcióképesség és a szervezet ellenálló képessége, a gyermek megbetegszik, és ez már a *patológias adaptációs állapotának* jellemzője.

A szülővel történő fokozatos beszoktatás módszerének alkalmazása, a bölcsődei nevelőgondozó munka egyik fontos feladatát, a családdal való együttműködést helyezi előtérbe. Az anya vagy apa jelenléte biztonságot ad a kisgyermeknek, és megkönnyíti az új környezethez való alkalmazkodását. A gyermek és a kisgyermeknevelő között fokozatosan kialakuló érzelmi kötődés segíti a gyermeket új környezetének elfogadásában, jelentősen megkönnyíti a beilleszkedést a bölcsődei közösségbe, csökkenti az adaptáció során fellépő negatív tüneteket (pl.: étvágytalanság, súlyesés, nyugtalanság, sírás, tiltakozás, alvászavar stb.).

- **Napi kapcsolattartás**

A gyermekek reggeli érkezésekor, és a délutáni haza adásnál, a napi kapcsolattartás célja a rövid, kölcsönös informálás a kisgyermek érzelmi állapotáról, hangulatáról, az őt érintő napi történésekről, változásokról. Az egyéni igények, kérések megfogalmazására is ezen alkalomkor kerül sor. Az interakciós helyzetet a pozitív hangvétel jellemzi, de a negatív eseményekről is tényszerű tájékoztatás történik, a szakmai etikai szabályoknak és az időkereteknek megfelelően.

- **Egyéni beszélgetések**

Az egyéni beszélgetés a kisgyermek fejlődéséről szóló részletes, kölcsönös tájékozódást vagy a hosszabb megbeszélést igénylő kérdések, nevelési problémák közös átgondolását szolgáló találkozási forma, a szakmai kompetenciák kereteinek megtartása mellett. Kezdeményezheti a szülő, a kisgyermeknevelő, a bölcsődevezető.

- **Szülőcsoportos beszélgetések**

Olyan tematikusbeszélgetések, melyek a csoportos kisgyermeknevelők vezetnek a csoportba járó gyermekek szüleit foglalkoztató nevelési témáról. A problémák megosztása, egymás meghallgatása segíti a szülői kompetenciaérzés megtartását.

Lehetőség van az egymástól halott helyzetkezelési módok tovább gondolására, ezáltal a saját viselkedéssrepertoár bővítésére. A kisgyermeknevelői indirekt megerősítések pozitív irányba befolyásolják a szülők nevelési szokásait.

- **Szülői értekezletek**

Az un. plenáris szülői értekező a szülők általános és az adott gyermekcsoportra vonatkozó tájékoztatását, valamint a gyermekeket érintő, a szülőkkel közösen meghozandó döntések elősegítését szolgálja.

- **Indirekt kapcsolattartási formák**

A szervezett programok a családok igényeihez igazodó többlet-lehetőségek a családok segítése, a szülői kompetencia növelése és a család és a bölcsőde közötti kapcsolat erősítése érdekében.

Bölcsődénkben az alábbiakban felsorolt szervezett programok jelennek meg:

- ✓ étel és könyvbemutató (adott esetben vásárlási lehetőséggel),
- ✓ adventi készülődés,
- ✓ kirándulás (vadaspark, múzeumfalú, botanikus kert).

Az előzőeken túl a gyermekek öltözőiben elhelyezett hirdetőtáblát, az online levelezési formát (e-mail) és a bölcsőde által karbantartott közösségi oldalunkat (facebook) is felhasználjuk a szülőkkel való kapcsolattartásra, és a gyermekneveléssel kapcsolatos szülői kompetenciák támogatására, bővítésére.

8.3. A bölcsődei nevelés sajátos feltételeinek biztosítása

- **„Saját kisgyermeknevelő”- rendszer**

A „saját kisgyermeknevelő” rendszer a személyi állandóság elvén nyugszik. A csoport gyermekeinek egy része (6-7 gyermek) tartozik egy kisgyermeknevelőhöz. A nevelés-gondozás mellett ő kíséri figyelemmel a gyermek fejlődését, vezeti a fejlődési naplóját, bölcsődei törzslapját, ő tartja számon az újabb fejlődési állomásokat.

A kisgyermeknevelő az un. ölelkezési időben (az az időszak, amikor mindkét kisgyermeknevelő jelen van) idejét elsősorban a „saját” gyermekei nevelésére-gondozására fordítja. A „saját kisgyermeknevelő” szoktatja be a gyermeket a bölcsődébe és a bölcsődébe járás egész időtartama alatt ő a kisgyermeknevelője (felmenőrendszer).

A „saját kisgyermeknevelő” rendszerben több figyelem jut minden gyermekre, számon lehet tartani a gyermek egyéni igényeit, problémáit, szokásait, elsősorban a „saját” kisgyermeknevelő segíti át őket a bölcsődei élet során adódó nehézségeken.

- **Gyermekcsoportok szervezése**

Intézményünkben többféle szempontot kell figyelembe venni a gyermekcsoportok kialakításánál. A gyermekcsoportjaink létszáma 12-14 fő. Nevelési-gondozási filozófiánk része, hogy a gyermek a bölcsődébe járás teljes időtartama alatt ugyanabba a csoportba járjon.

A gyermekeket életkoruk és fejlettségük szerint vesszük fel egy-egy csoportba, de ez nem jelenti azt, hogy nem biztosítjuk egy gondozási egységen belül a csoportok közötti átjárhatóságot (pl.: ha egy gyermeknek valamilyen oknál fogva elfogadhatóbb a szomszéd csoport gyermekközössége, vagy a kisgyermeknevelők személyisége jobban hasonlít a már megszokott, az őt otthon körülvevő felnőttekére, akkor nincs akadálya annak, hogy a szomszéd csoportba töltsse a bölcsődébe-járási idejét).

A csoportok kialakításánál alkalmazott szempontok:

- ✓ A gyermekek életkoruknak, fejlettségüknek és egészségi állapotuknak megfelelő csoportba kerüljenek.
- ✓ A nevelési év végén a bölcsődébe maradt gyermekek minél kevesebb változást éljenek át (csoportja és kisgyermeknevelője állandó, csak az új társait kell megszoknia).
- ✓ A szülők és kisgyermeknevelők kérését a lehetőségekhez mérten tudjuk figyelembe venni.

- **Napirend**

A jól szervezett, folyamatos és rugalmas napirend a gyermekek igényeinek, szükségleteinek kielégítését, a nyugodt és folyamatos gondozás feltételeit biztosítja. Megteremti a biztonságérzetet, a kiszámíthatóságot, az aktivitás és az önállósodás lehetőségét. A nevelés-gondozás folyamatában az egymást követő események (tisztálkodás, étkezés, játék, alvás) a gyermekek jó közérzetét is megteremtik.

Az optimális napirenden belül az egyes gyermekek igényeit a kisgyermeknevelő úgy tudja kielégíteni, hogy közben a csoport életében is áttekinthető a rendszer, a gyermekek tájékozódhatnak a várható eseményekről, miközben kiiktatódik a várakozási idő. Ez egyben a csoport belső nyugalma is biztosítja.

A napirend függ a gyermekcsoport életkori összetételétől, fejlettségétől, szükségleteitől, de befolyásolják az évszakok, a csoportlétszám és egyéb tényezők (pl.: bölcsőde nyitása, zárása) is.

Kialakításának további feltételei a személyi állandóság (saját kisgyermeknevelőrendszer), a tárgyi feltételek, a jó munkaszervezés, a kisegítő személyzet összehangolt munkája, a gyermekek otthoni életének, életritmusának lehetőség szerinti figyelembevétele.

A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti belső arányok kialakítása, és az, hogy a napirendet a gyermekcsoport kisgyermeknevelői alakítsák ki.

Napirendünk kialakításánál igyekeztünk szem előtt tartani, hogy a legtöbb időt a játékra fordítsuk, de mindig megfelelő időkeretet biztosítunk a gyermekek fejlettségéhez igazodó, minőségi gondozásra. Lehetőség szerint legyen rendszeres a komplex foglalkozásokra szánt idő, figyelembe véve a játékba integrált tevékenységekkel elsajátítható ismereteket. A csoportok kisgyermeknevelői, a gyermekek érdeklődését szem előtt tartva maguk dönthetnek arról, hogy egy-egy napon mely tevékenység kap nagyobb hangsúlyt.

8.4. Nevelési-gondozási feladatok tervezése

Bölcsődénkben a nevelés olyan fejlesztő tevékenység, amelyben összetevődnek a tudatosan tervezett és a spontán hatások. A nevelő-gondozó munka valamennyi színterét és tevékenységformáját áthatja a tervszerűség. Kisgyermeknevelőink a pedagógiai tervezés általános sajátosságaiból kiindulva a fejlesztési célokat, irányokat a csoportjukba járó gyermekek életkorához, fejlettségéhez és a gyermekek egyéni szükségleteihez jelölik ki.

A tervezés folyamatának meghatározó feltételei és formái:

- A bölcsődénk alapidokumentumaiban¹⁸ meghatározott nevelési célok és a feladatok.
- A kisgyermeknevelőink jól ismerik a csoportjukba járó gyermekeket, azok életkori és egyéni sajátosságaihoz igazodó pedagógiai-pszichológiai szempontokat, képesek a 3 év alatti korosztály tevékenységének tudatos, korosztály-specifikus tervezésére, melyek lehetővé teszik, hogy a

¹⁸ A nevelési célok és feladatok tervezésében releváns aüü

+lapdokumentumok: országos alapprogram, a bölcsőde szakmai programja.

- ✓ A gyermekek életkorának, a rendelkezésünkre álló tárgyi feltételeknek és eszközöknek a figyelembevételével határozzák meg a célokat, és készítsék el a **beszoktatási tervet, napirendet**, nevelési-tevékenységi terveiket.
- ✓ Csoportjaik részére 3 hónapra előre ún. **időszaki terveket** készítsenek, melyekben meghatározzák/lebontják az adott időszak céljait, módszereit és eszközeit.
- ✓ Az időszaki terv figyelembevételével **heti tervet** készítsenek, melyek kiindulási alapját minden esetben a csoportjukba járó gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodó napirend jelenti. A heti tervekben határozzák meg a gondozási folyamatokat és tevékenységformákat. +Az adott hétre tervezett események, tevékenységek a gyermekek aktuális igényeinek, továbbá az esetleges változó körülményeknek megfelelően módosíthatók, felcserélhetők.
- ✓ A rövidtávú tervek (heti terv, napi terv) kiegészítéseként egy-egy bölcsődei tevékenység kezdeményezésének és sikeres megvalósításának érdekében konkrét **tevékenységterveket** is készítsenek, melyekben részletesen kidolgozzák a tevékenység előkészítését, a motiválás és játéklétkör megteremtését, az alkalmazott technika bemutatását és a tevékenységközben nyújtható segítségadás módjait, a tevékenység közbeni szabályokat és a folyamat irányításának módszereit, a tevékenység lezárását és rangraemelését (pl. alkotótevékenység lezárását követően, az elkészült „művekből” kiállítás készül a csoportszobában a gyermekek részére, az előtérben a szülők részére).

8.5. A bölcsődei nevelés főbb helyzetei

A gondozás és a játék a bölcsődei élet egyenrangúan fontos helyzetei, melyekben lényeges a gyermek szabad aktivitás iránti igényének és kompetencia érzésének erősítése.

8.5.1. A gondozás

A csecsemő és a kisgyermek nevelésének legfontosabb területe a gondozás. A gyermek elsősorban ezekben a helyzetekben van kettesben kisgyermeknevelőjével, aki ilyenkor nyújthatja neki azt a megkülönböztetett figyelmet, amelynek talaján a jó kapcsolat kialakulhat. Ilyenkor beszélhet a kisgyermeknevelő leginkább személyhez szólóan a gyermekhez, s nem is csak az önálló evés, öltöztetés, vetkőztetés, kézmosás vagy bili használat megtanulása érdekében. Hanem azért is, mert gondozás közben, testi szükségleteinek kielégítése kapcsán tanulja meg a gyermek – azon keresztül, hogy kisgyermeknevelője a szükségleteit kielégíti – jelezni, majd

felismerni és differenciáltan kifejezni magukat a szükségleteket, az azok kielégítésével kapcsolatos igényeit, a kielégítettség után érzett megelégedést, ami egyúttal feltétele annak, hogy a tárgyi világ felé érdeklődéssel forduljon. Túlzás nélkül lehet azt állítani, hogy a gyermek elsősorban gondozás közben, testi szükségletei kielégítése kapcsán ismeri meg önmagát és gondozóját. A szükségletek érzékelésén és azok kifejezésére kapott válaszon keresztül tanulja meg magát a szükségletet (azt, hogy éhes vagy szomjas stb.), és azt is, hogy ő az, aki éhes vagy szomjas. Sőt azt is, hogy noha a felnőtt az, aki e feszültségeket megszünteti, ő maga előmozdíthatja ezt, ha megfelelő jelt ad a megszüntetés érdekében. Kisgyermeknevelőink gondozás közben figyelnek a gyermek jelzéseire, s azok figyelembevételével etetik, fürdetik, öltöztetik, vetkőztetik őket, így biztosítják a gyermeknek, hogy kezdettől fogva „bele is szólhasson” gondozásának menetébe, szükségletei kielégítésének módjába: az etetés tempójába, a táplálék mennyiségébe, hőmérsékletébe, sűrűségébe, az étkezés befejezésének időpontjába, a pelenkázó, öltöztető, vetkőztető fürdető mozdulatok ritmusába, a fürdővíz mennyiségébe, hőmérsékletébe stb. Ez pedig a hatóképesség érzésének a megerősödéséhez, az ún. szociális kompetencia kialakulásához vezet, ami az aktív szociális beilleszkedés alapja.

Az érzelmi fejlődés szempontjából igen fontos szerepe van a gondozás közbeni testi kontaktusnak. Ezért igen nagy hangsúlyt helyezünk arra, hogy gondozás közben az „érintő kéz” mozdulata tapintatos és együtt érző legyen. Ezzel biztosíthatja a kisgyermeknevelő a gyermek biztonság érzetét, és így alakul ki a gyermekben, hogy szükségleteinek kielégítése közbeni testi kontaktus örömforrás mindkettőjük számára.

Gondolni kell arra is, hogy a gondozás részét képezi annak a folyamatnak, amelyen keresztül a gyermek a saját testét megismeri. A testséma kialakulásában fontos szerepet játszik a saját testével és testrészeivel végzett tevékenység, sőt valószínűleg a mások testének, mozgásának látása, tapasztalása is. Egész életére, személyiségére, önmagáról alkotott képének és önbecsülésének alakulására, nemi szerepének vállalására s majdani szülői magatartására is kihat az, hogy saját testét, az azzal való bánást és annak funkcióit milyennek, önmaga és gondozója számára kellemesnek vagy kellemetlennek éli meg.

Csak a jó gondozás része a nevelői munkának. A nem megfelelő, pedig gátja a személyiség egészséges alakulásának. Ha a szükségleteket nem megfelelően elégítjük ki, a fizikai biztonságérzet hiánya gátlás alá vonja a gyermek érdeklődését önmaga és a külvilág iránt, korlátozza belülről fakadó aktivitásának kibontakozását és szociális beilleszkedését is.

Ezért bölcsődénk kisgyermeknevelői arra törekednek, hogy a gondozás minden esetben bensőséges interakciós helyzet legyen -a kisgyermeknevelő és a gyermek között-, melynek elsődleges célja a gyermek testi szükségleteinek kielégítése. Továbbá mindig szem előtt tartják,

hogyan a szociális kompetencia kialakulásának egyik feltétele az, hogy a gyermek csecsemőkortól kezdve aktívan vehessen részt a gondozási helyzetekben, lehetősége legyen úgy próbálkozni, hogy közben érzi a kisgyermeknevelő figyelmét, biztatását, támogató segítségét. Sikeres próbálkozásait megerősítéssel, dicsérettel jutalmazza (ez növeli az együttműködési kedvet), a sikertelenség viszont nem kap elmarasztalást. Lényegesnek tartják az elegendő idő biztosítását, mivel az egyes mozzanatok megtanulása hosszú gyakorlást igényel. Különös gondot fordítanak a kommunikáció érzelmi töltésére, mivel a kisgyermeknevelő gyermekről adott jelzései kihatnak az önelfogadásra és a pozitív énkép kialakulására, melyek nagymértékben befolyásolják a személyiség egészséges alakulását. S végül, de nem utolsó sorban, tudatában vannak, hogy minden gondozási helyzet jól felhasználható az információk átadására a folyamatban használatos tárgyi környezet dolgairól.

8.5.2. A játék

Az ismeretek átadásának másik színtere a játéktevékenység, mely végigkíséri az embert egész élete során, s közben elősegíti a testi, az értelmi, az érzelmi és a szociális fejlődését.

Személyiségformáló erejét csak úgy lehet megtartani, ha megfelelő szakmai tudás birtokában, a gyermek érdekeit mindig szem előtt tartva, a személyi- és tárgyi feltételek biztosítása mellett szervezzük meg a játék feltételeit. Mindezeket alátámasztja *Krupszkaja meghatározása*, miszerint „...a gyermek számára a játék tanulás, a játék munka, a játék a nevelés komoly formája. A játék hatására sokféle személyiségvonás alakulhat ki a gyermekben. Ahhoz, hogy ezek a legmegfelelőbbek legyenek, helyesen kell hatnunk a játékokra. Csak helyes irányítás révén válik a gyermek legfőbb tevékenységéből a nevelés egyik fő eszközévé.”

A kisgyermeknevelő a játék feltételeinek biztosításával és nevelői magatartásával támogatja az elmélyült, nyugodt játéktevékenységet, a kreativitást. A gyermek igényeitől és a helyzettől függően kezdeményez, szerepet vállal a játékban, annak tartalmát ötleteivel, javaslataival színesíti. A játék ad elsősorban lehetőséget a társas-kapcsolatok fejlődésére is. A többi gyermekkel való együttlét örömforrás a kisgyermek számára, a társak viselkedése mintát nyújt, segítve a szociális képességek fejlődését.

8.5.3. Mozgás

A mozgás a helyzet- vagy helyváltoztatás elengedhetetlen feltétele az egész szervezet egybehangolt működésének. Minél fiatalabb a gyermek, minél gyorsabb a testi fejlődése, annál inkább zavaró, ha nem mozgékony, ha nem mozog, ha vázizomzatának működése valamilyen okból gátolt. A valamilyen okból mozdulatlanságra ítélt, egyébként egészséges szervezetben a

szívműködés, a keringés, a bélműködés, az egész szervezet anyagcseréje hátrányosan megváltozik.

A mozgás fontos szerepet tölt be a gyermek szellemi fejlődésében, a külvilág megismerésében, a külvilágban való tájékozódásban. A mozgásnak ezen funkciója különösen jelentős 0-3 éves kor között, mivel a gyermek a helyzetét, helyét változtatva szerez tapasztalatokat, ismeri meg környezetét. A tapasztalás minősége tekintetében nagy különbség, hogy a gyermek saját kezdeményezésére, önállóan, aktívan mozog-e, és így kerül a tárgyakkal érintkezésbe, vagy (passzívan) mások teszik a megfelelő helyzetbe, viszik a játékhoz vagy teszik azt a kezébe. Amikor a gyermek saját elhatározásából hajt végre egy-egy mozgást, maga indítja el azt, akkor az izmok működése közben az izmokról olyan jelzések mennek az agyba – különböző érzékszervekből kiinduló egyéb jelzésekkel együtt –, amelyek segítségével a gyermekben a valóságnak megfelelő kép alakul ki a külvilágról. Tehát ahhoz, hogy a gyermek megismerje az őt körülvevő világot, a tárgyakat, elhelyezkedésüket, nagyságukat, arányaikat stb., nemcsak látnia, nemcsak érintenie kell őket, hanem aktívan, érdeklődést követve önállóan közelednie is kell hozzájuk. Különböző helyzetekben, különböző helyekről és helyzetekből kell őket látnia, elérnie, illetve elérésükkel próbálkoznia. A tapasztalásnak egyik előfeltétele a mozgás, amelyet a gyermek annak érdekében végez, hogy jobban halljon, lásson, jobban megközelítsen, megismerjen valamit. A csecsemő, miközben a tárgyakat kezébe veszi, tapogatja, s így mindjobban megismerkedik velük, egyre értelmesebb lesz. Minél értelmesebb, érdeklődőbb, annál több mozgásra, annál több tapasztalatszerzésre ösztönzik meglévő tapasztalatai.

A mozgásfejlődés, a mozgáskedv a gyermek kedélyállapotával és étvágyával is szorosan összefügg. Minél egészségesebb, nyugodtabb, annál élénkebb, érdeklődőbb, annál többet mozog. És minél élénkebben, minél többet mozog, annál egészségesebb, annál jobb az étvágya, annál jobban fejlődik.

A kisgyermeknevelő feladata a mozgással kapcsolatban:

- Biztonságos, balesetmentes környezet biztosítása.
- Minden gyermeknek biztosítson lehetőséget arra, hogy önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint mozoghasson a csoportszobában és az udvaron egyaránt.
- Folyamatosan biztosítsa, bővítse a mozgásfejlődéshez szükséges, gyermekek számára megfelelő eszközöket.
- Törekedjen arra, hogy a mozgás örömet jelentsen a gyermeknek. és kisgyermeknevelői felügyelet mellett teljes önállósággal végezhessek a különböző mozgásformákat.

A mozgásfejlesztéshez szükséges eszköztárunk:

- labdák, mászó-párnák, mászólétrák
- autók, dőmperek, motorok, hullám-gördülők
- mászóakák, alagútak, baby csúszdák
- különböző méretű labdák

8.5.4. Játék és tanulási tevékenység

Bölcsődénk a gyermek középpontba helyezését, és a nevelés-gondozás funkciójának kiteljesítését tekinti alapvető feladatának.

A gondozásba ágyazott nevelői munkának a gyermeki személyiség kibontakozását, nevelését és fejlesztését kell figyelembe vennie, fokozott figyelemmel a tudatos, tervezett, szervezett nevelési-gondozási helyzetek megteremtésére.

A bölcsődei nevelés tartalma a tevékenység-rendszereken keresztül jut érvényre, és a nevelési folyamat négyes feladatrendszerén keresztül valósul meg. A feladatrendszer elemei a gyakorlatban nem különülnek el egymástól, egymást átszöve érvényesülnek.

A feladatrendszer elemei:

- játék és tanulási tevékenység
- társas és közösségi tevékenység
- munkatevékenység

A nevelés tervezésekor nem szedhetjük szét a feladatrendszer elemeit, hanem egységben gondolkodva a tervezett tevékenységekből indulunk ki. Ez a komplex feladat a szociális tanulás intenzív formája, mely feltételezi, hogy a gyermek megtanul:

- beszélni,
- közlekedni,
- a környezet adta keretek között tevékenykedni,
- az eszközöket használni,
- a társakkal együttműködni,
- élelni a mindennapi élet adta szerepeket és magatartás mintákat.

A tevékenységi formák a bölcsődében mindig kötetlenek, és a szabad választás elvén szerveződnek.

Ilyen tevékenységi formák lehetnek:

- a rajzolás, festés, gyurmázás, ragasztás,
- a mese, vers, énekes játékok, bábjáték, és

- a matematikai ismeretek, környezeti és természeti ismeretek megalapozása játéktevékenység közben.

A feladatok egy részét eltérő kulturális színvonalon a családok teljesítik. A bölcsőde azonban nem csupán helyettesítő – kiegészítő szerepet játszik, hanem kiterjeszti, felerősíti a szociális tanulást.

A játék nemcsak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa szinte észrevétlenül tanul a gyermek, hanem azért is, mert a játék közben ismerkedik, ill. megismeri az őt körülvevő környezettel, majd időben előrehaladva kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket. A játék tehát olyan komplex tevékenységforrás, melyet a kisgyermeknevelőnek tudatosan kell felhasználnia a nevelés folyamatában célja eléréséhez.

Nagyon fontosnak tartjuk az olyan hangulatok, inger gazdag tárgyi lehetőségek megteremtését, melynek hatására a gyermek spontán játéka, tevékenysége önmagától beindul. Ettől függetlenül szükség van a kisgyermeknevelő által kezdeményezett játéktevékenységre is, hiszen a játék kicsiben maga az élet – megtanít a környezetünkhöz való alkalmazkodásra –, éppen ezért az életre nevelés a játék segítségével teljesebbé válhat.

A kisgyermeknevelő feladatai a játékkal kapcsolatban:

- Nyugodt légkör biztosítása, az elmélyült játék feltételeinek megteremtése.
- A napirenden belül elegendő idő, az eszköz, és a játékhoz szükséges hely biztosítása.
- Igény szerint kezdeményezés, és szerepvállalás a játékban.
- Az egyéni élményeken túl, közös élményszerzési lehetőségek (együtt játszás) biztosítása.
- A gyermeki játék önállóságának biztosítása.

A játéktevékenységhez szükséges eszköztárunk:

- Manipulációs játékok
- Építő, konstruáló játékok
- Utánzó, és szerepjátékok eszközei
- Képességfejlesztő játékok
- Nagymozgásokat fejlesztő játékok
- Udvari játék eszközök

A játékfajtaikat úgy válogatjuk össze minden csoport számára, hogy a gyermekek életkorának és fejlettségi szintjének megfelelőek legyenek.

A bölcsőde játékeszközeinek karbantartása, pótlása folyamatos feladat, melybe bevonjuk a szülőket is. Új játék vásárlásra a költségvetésből igen szűkös lehetőségünk van, de egyéb forrásból (szülői támogatás, alapítványi támogatás, pályázatok) próbáljuk a korszerű eszközöket beszerezni.

A játék és a tanulás kisgyermekkorban teljes mértékben összekapcsolódik. Már említettem, hogy játék közben szinte észrevétlenül tanul a gyermek. Ezért a játék a bölcsődei – kisgyermekkor – tanulás egyik legfontosabb színtere, de nem kizárólagosan az. A nevelési folyamat egésze alkalmas arra, hogy erőltetés nélkül, spontán – indirekt módon – tanuljon a kisgyermek. Legfőbb célkitűzésünk a több érzékszervet igénybe vevő tapasztalás és sokoldalú cselekedtetés, valamint a közvetlen környezet folyamatos megismertetése.

Miután a gyermek a világot komplex módon érzékeli a tanulás során is ebből kiindulva, komplex fejlesztések rendszerén keresztül jut el a gyermekhez az, ami a számára a világból megismerhető, befogadható ismeretet jelent.

A program keretjellege biztosítja a kisgyermeknevelők számára a gyermek igényeihez igazodó tanulási kereteket és formákat.

A kisgyermeknevelő feladatai tanulással kapcsolatban:

- Értelmi adottságok és képességek fejlesztése.
- A gyermekek megismerési vágyának, kíváncsiságának, érdeklődésének kielégítése.
- Sokszínű tevékenységek biztosítása.
- A gyermek önállóságának, figyelmének fejlesztése.
- Sikerélményt nyújtani a gyermeknek, ami a pozitív én-képét, és önbizalmát erősíti.

8.5.5. Társas és közösségi tevékenység:

Minden gyermek egyéniség, akinek lehetőséget kell biztosítani személyisége pozitív és széleskörű fejlődéséhez. A csoportban azonban vannak elfogadott normák, amelyekhez alkalmazkodni kell a közösségnek. Ezért arra törekszünk, hogy a gyermek tanuljon meg másokkal érintkezni és együttműködni. Természetesen ennek a folyamatnak a kezdetén a bölcsődei csoport – meghatározott kereteken belül – tartja tiszteletben az újonnan érkező gyermek szokásait, türelemmel kivárva míg az „új” gyermek alkalmazkodik a csoport megszokott ritmusához.

Programunk a gyermek szükségleteiből kiindulva, a tulajdonságok, képességek, a készségek olyan rendszerét kívánja formálni, amelynek segítségével a gyermek részvétele a napi életben egyszerűbbé, könnyebbé válik.

A kisgyermeknevelő feladatai a társas, közösségi tevékenységgel kapcsolatban:

- Biztonságos, félelemtől mentes bölcsődei miliő biztosítása.
- A társakkal és a felnőttekkel kapcsolatos viselkedési szokások kialakítása.
- A gyermekcsoporton belüli együttműködés, az egymás mellett- és az együtt játszás lehetőségének biztosítása.
- A konfliktusok pedagógiai helyes kezelése.

8.5.6. Anyanyelvi nevelés

Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti kommunikációnak. Az anyanyelv szerves része a bölcsődei élet minden mozzanatának, a nevelés-gondozás minden folyamatának. A beszéd és a gondolkodás egymással szoros kapcsolatban áll. Minden gyermek beszédét meghatározza az otthoni nyelvi környezet. A bölcsőde fejlesztési feladatainak a család, és a környezet megismeréséből kell kiindulnia, természetesen mindig szemelőt tartva a gyermeki beszédfejlődés általános menetét.

A beszédfejlődés általános menete:

- *A beszéd megértésének előfeltétele* a beszédre figyelés, a beszéd iránti érdeklődés. **Kezdetben** a gyermek a gyöngéd hangra örömmel reagál, a komoly szóra ő is elkomolyodik, szigorúbb hangra esetleg sírva is fakad. Ha a gyermek megszokta, hogy születésétől – optimálisabb esetben már a méhen belüli életében is – beszélnek hozzá, hogy együttműködését kérik, és arra számítanak is, akkor **másfél éves** korára már több lépésből álló megbízást is képes teljesíteni. Ha rendszeresen ki is várják míg teljesít, akkor szóval irányíthatóvá válik. A **második évben** már nagyon figyel a másokhoz intézett beszédre is, és sokat megért belőle. Természetesen elsősorban azt, amit róla, ismert személyekről, tárgyokról, eseményekről mondanak. Nagymértékben a környezet reakciójától függ, hogy megközelítően ugyanebben az időben a szavaknak, szótöredékeknek, mutogatásnak közlő szándékkal történő használatából hamarosan érthető beszéd alakuljon ki. Ha a környezet megérti a gyermek kezdetleges kifejező eszközeit, akkor ezzel fenntartja és ösztönzi beszélő kedvét.

- ***Az első értelmes szavak egyéves kor körül*** jelennek meg. Ezek először csak szótagok, szótöredékek, amit visszatérően ugyanarra a jelenségre, tárgyra vagy eseményre mond, sokszor gesztussal, mutogatással kísérve. Gyakran ugyanazt a hangsoportot használja, bármit is akar kifejezni, és csak a gesztusok teszik érthetővé a közlést. Ebben a korszakban nem mindig könnyű megérteni a gyermek beszédét, egyéni kifejezőmódját. Igen gyakran hónapokon keresztül csak a legközvetlenebb környezete érti meg a verbális kommunikációját. Ha a közelálló felnőttek nagy érdeklődéssel igyekeznek megérteni, akkor azt érezheti, hogy érdemes beszélni, komolyan veszik a szavát. Az első szavak megjelenése után egy ideig csak lassan gyarapszik a gyermek szókincse. Kevés szót használ, majd a beszéd kezdeti begyakorlása után – rendszerint
- ***másfél éves kortól*** – hirtelen meggyorsul a beszédfejlődés üteme. Mondatokká kezdi összefűzni a szavakat, s a ragozás is megjelenik beszédében. Az anyanyelv nyelvtani formái (ragok, képzők, jelek, szófajok, mondatrészek) a két-és többszavas mondatokban alakulnak ki. Az elsajátított formák analógiájára sokszor a nyelvszokástól eltérő módon képezi a szavakat, miközben az igéken és főneveken kívül már bonyolult gondolkodási műveleteket tükröző melléknevek, névmások, számnevek is megjelennek a beszédében. A beszédmegértés és az aktív beszéd nem mindig halad párhuzamosan. A későn beszélő gyermekek között igen sok az olyan, aki sok mindent megért anélkül, hogy ő maga beszélne. Ilyenkor általában nem kell aggódni, az aktív beszéd késlekedése miatt. Nagyon sok későn beszélő, de egyébként jól fejlődő gyermekre jellemző, hogy szókincse a szokásosnál későbbben ugyan, de annál gyorsabb ütemben, néha robbanásszerű gyorsasággal bővül, és gyorsan sajátítja el a fejlettebb nyelvtani struktúrákat is.

A beszédhallás és a kiejtés a beszéd használata során tökéletesedik. Kezdetben a gyermek gyakran elhagyja a szóvégi mássalhangzót, kihagyja a torlódó mássalhangzók egyikét-másikát, hosszú szavakból esetleg egész szótagokat is, s olykor a megmaradókat is felcseréli (pl.: „limáné”-t mond a limonádé helyett, vagy „szemügé”-nek nevezi a szemüveget). Ezeknek a pontatlanságoknak az az oka, hogy nem hallotta elég pontosan – mintegy félrehallotta – a szavakat, másrészt pedig az, hogy még bizonytalan a hangképzése is. Gyakorlatlan azokban a finom mozgásokban, amelyeket beszéd közben ajkával és nyelvével végeznie kell.

Általában kevesebb a nehézség a magánhangzók kiejtésével, bár van gyermek, aki *ö* helyett *o*-t mond, *ü* helyett *u*-t mond. A legtöbb gyermek a mássalhangzók képzésében bizonytalan. Elég

későn szilárdulnak meg a fűvő susogó, sziszegő és csettintő hangok (**f, v, zs, s, sz, c, cs**). A **k** és a **g** bizonytalansága a nyelvhat mozgásának gyakorlatlanságából ered, s a nyelv hegyének pörgetésével képzett **r** kiejtése még évekig nehézséget jelent.

A beszédfejlődés természetes velejárója tehát, hogy a gyermek egy ideig torzítva, pöszén, selypen beszél. Ez még nem beszédhiba. Ha hallása, beszédszervei normálisan fejlődnek, s ha a felnőttek nem késleltetik a kiejtés finomodását, akkor általában 4-5 éves korra tiszta lesz a kiejtése. A segítség módja nem a javítgatás, ismételtetés – ez inkább árt, mint használ – hanem az, hogy nem veszik át sem nyelvbotlásait, sem hanglejtési hibáit, hanem tisztán, jól érthetően beszélnek vele. Lehetőség szerint a gyermekkel történő beszéd közben mindig legyen meg a gyermek–felnőtt szemkontaktusa, ezzel megfigyelheti a felnőtt helyes artikulációit is.

Gyakori jelenség és sokszor okoz riadalmat, hogy a két év körüli gyermek beszéd közben egy szó első hangja után néhány pillanatig megakad, vagy többször ismételi a kezdő hangot, mielőtt az egész szót kimondja. Ez a fiziológiás dadogás éppoly kevésbé beszédhiba, mint a fent említett fiziológiás pöszeség. Oka az, hogy a fejletlen beszédképesség nem tud lépést tartani a gyermek közlési vágyával. A többi kiejtési hibától abban különbözik, hogy normális körülmények között nem szokott egy-két hónapnál tovább tartani. Itt a javítgatás, ismételtetés, lassúbb beszédre intés különösen ártalmas lehet.

A kisgyermeknevelő feladatai az anyanyelvi neveléssel kapcsolatban:

- Példamutató, tiszta, szép beszéde nyújtson mintát, adjon ösztönzést a kisgyermeknek a beszédre, és azt mindig kísérje érdeklődő figyelemmel.
- Ismerje, szeresse, fejlessze anyanyelvi kultúráját.
- Ügyeljen beszéde stílusára, a hanglejtés, a dinamika, a hangsúly megfelelő alkalmazására.
- Ügyeljen arra, hogy a gyermekek mindig választ kapjanak a kérdéseikre.
- Nyugodt légkört kell biztosítása annak érdekében, hogy a gyermekek beszélhessenek arról, ami érdekli, foglalkoztatja őket.
- Folyamatosan bővítse a gyermek szókincsét, és kísérje figyelemmel anyanyelvi fejlődését.
- Minden helyzetben használja a beszédfejlesztésnek leghatékonyabb eszközét, amely nem más, mint a kisgyermeknevelő példamutató beszéde, kommunikatív viselkedése, gyakori szeretetteljes beszédkezdeményezése, a kisgyermeknevelő és a gyermek között kialakult bensőséges kapcsolat.

Az anyanyelvi nevelés eszközei:

Az anyanyelvi nevelés komplex folyamat, ami a nevelési-gondozási folyamat egészében jelen van.

Minden helyzetet és eszközt – ami a gyermek környezetében megtalálható – fel tudunk használni a fejlesztés elősegítéséhez, mint pl.:

- a gyermek biológiai szükségleteit kielégítő gondozási helyzetek,
- a játéktevékenység eszközei (pl.: bábok, babák, állatfigurák, képeskönyvek, manipulációs, konstruáló-és nagymozgásos játékok),
- utánozó-és szerepjátékok (pl.: fejdíszek, különböző ruhadarabok, jelmezek, orvosi- és baba sarok, baba konyha, fodrász sarok, vásárlási szituációhoz szükséges eszközök).

8.5.7. Az irodalmi nevelés (mese-vers-bábjáték)

Célja:

- Az érzéki benyomásokból fakadó élmény érzelmi állapotokat hozzon létre.
- Mesék, versek megszerettetése, a velük való találkozás által örömezés keltése.
- Ismertesse meg a nyelvileg tiszta verseket, meséket. Az anyanyelv sajátos ritmusát, dallamát, hangzásvilágát megfelelő formában közvetítse a mondókák, és mesék által.
- Tanítson az emberi kapcsolatokra, mélyítse az önismeretet, segítse a világ megismerését.
- Közvetítsen belső indulati élményeket, alakítson pozitív világképet.
- Tanítson belső képteremtésre, az indulatok feldolgozására, a szorongások feloldására.
- Tanítson a tiszta, helyes magyar beszédre.
- Alakítsa ki a könyvek iránti érdeklődést, és szeretetet.

Mesélés – verselés:

Az ember társadalmi hajlammal bekódolt. Ez azt jelenti, hogy képes elsajátítani azokat a nyelvi fordulatokat, etikettet is, melyet az elsődleges szocializáció során esetleg nem ált módjában megismerni. Ez a másodlagos szocializáció révén mélyíthető, tehát a bölcsődei nevelés feladatkörébe is beletartozik.

A mese, vers és a képeskönyv nézegetés pedagógiai szempontból fejlesztő hatású, mivel elősegíti a nyelvi kommunikáció kibontakozását. Ezen nemcsak az aktív beszédet, hanem a hosszabb versek, mesék hallgatásának igényét is értjük. A célzott nyelvi szocializáció az

életkori jellemzőkön túlmutatva kialakíthat egyéni motiváltságot, amely egy magasabb szintű megnyilvánulási formát eredményezhet.

A mesék, a versek hallgatását, és közös előadását örömforrásként, jókedvet fakasztó játékként éli meg a gyermek, hiszen olyan együttlétek ezek, melyek közös örömet hordoznak, nem magányos élmények. A melegség, meghitt hangulat, összébújás, mind-mind hozzátartozik a meséléshez, verseléshez. Több mint unaloműzés, mivel az érzelmi átélés segít a gyermeknek abban, hogy levezethesse feszültségét, és kielégülést, megoldást találjon. Az értelmi fejlődésre, a gondolkodásra, és a szókincs színesedésére is hatással van, mivel a megszokott szófordulatok ismétlődése helyett választékosabb, árnyaltabb kifejezések megismerésére, és elsajátítására is lehetőség nyújt.

A kisgyermeknevelő feladatai a meséléssel, és verseléssel kapcsolatosan:

- Nyugodt körülményeket teremtsen a mindennapi irodalmi tevékenységekhez.
- A mese-vers választás a gyermekek életkorának megfelelő legyen. (Terjedelme legyen rövid. Felismerhető, valós tárgyak, nevek szerepeljenek benne. A pozitív elemek dominanciája jellemezze. Esetenként hétköznapi vagy átélt elemeket is tartalmazzon, pl.: mese a kislányról/kisfiúról, aki reggel nem szeretett öltözni. A jó értékek erkölcsi győzelmet arassanak benne.)
- Mesélje többször ugyanazt a történetet a pontos megismerés érdekében.
- Fokozatosan kialakított ismétlődő szokásokkal motiváljuk a gyermekeket (pl.: gyertyagyújtás, furulyajáték, mesetarisznya elővétele).
- A kisgyermeknevelő előadásmódja valóban élményt nyújtó legyen a kommunikációs és metakommunikációs eszközökkel egyaránt.
- Olyan esztétikus eszközöket használjon, amelyek nem korlátozzák a gyermekek fantáziáját (meséskönyvek, bábok).

Bábjáték:

A gyermek életének első három évében teljesen érzelmi beállítottságú, ezért érzelmi benyomásokra reagál a legjobban. A bábjátékban mindig a gyermek érzelmi világára hatva érvük el nevelői céljainkat. A művészi játék hatására a gyermek arca tökéletesen kifejezi az átélt élményeket. A báb a maga tipizáló jellegével a képszerű átélés, a képszerű fogalomalkotás magasabb szintjére segíti. Drámaisága – akár, mint néző hagyja magára hatni a gyermek, akár aktív irányítója – rendkívül megfelel a gyermeki aktivitásnak. Nincs még egy művészi élmény, amely ilyen könnyűvé tenné az átmenetet a passzív szemléletből az

aktív produkcióba. A bölcsődei életnek nincs olyan területe, ahol a bábjátékot ne alkalmazhatnánk sikeresen.

A bölcsődei élet főbb kérdéseit véve alapul, **a bábjáték a következő célok elérésére irányul:**

- A családból kikerült gyermek új környezetének – a bölcsődének – a megszerettetése.
- Helyes közösségi célok kialakítása.
- Beszédkésztség fejlesztése, szókincs bővítése.
- Erkölcsi nevelés, esztétikai, és érzelmi nevelés.

A pedagógiai hatások eléréséhez a gyakorlati alkalmazás módszereinek megválasztása nagyon lényeges. A bábok világában nekünk kell irányítanunk, kalauzolniunk a gyermekeket. Ezért kisgyermeknevelőink mindig szem előtt tartják, hogy a kiválasztott rövid mesékhez, versekhez, az éltből merített helyzetekhez ne használjanak túl sok bábót. A bábjátékokat a fokozatosság elvén építik fel. Jól tudják, hogy az ismeretlen bábok, a szeretet személyt eltakaró paraván idegen és ijesztő a bölcsődés gyermek számára. Arra kell törekedniük, hogy a bábót minél közelebb hozzák a gyermekhez, így minél jobban olvadjon az be környezetükbe.

A kisgyermeknevelő feladatai a bábjátékkal kapcsolatosan:

- A bábót mindig a csoport előtt húzza a kezére.
- A két éves gyermekeknek először csak egy bábbal játsszon, és az „előadás” mindig dialógus formájában történjen. Ebben az életkorban színpadot vagy paravánt ne használjon.
- A hároméves gyermekeknek már fokozatosan áttérhet a 2-3 szereplős jelenetekre, rövid versekre, történetekre. A színpadtípusok közül csak a legegyszerűbbeket használja.

Bölcsődei bábjátékhoz használatos bábok:

- papírbábu
- síkbáb (hurkapálcás papírbáb)
- ujjbáb
- lépegetőbáb
- kesztyűbáb

- fakanálbáb
- kézárnyékjáték, ill. árnyékfigurák
- papír hengerbáb
- papírzacskóbáb

A báb- és a dramaturgiai játékok megtapasztalt eredményei bölcsődénkben:

- Kedvenc meséjükhöz tartozó stilizált bábok bevonásával növeljük a gyermekek érdeklődését, aktivitását, bölcsődéskor vége felé mesélőkedvét is.
- A félénk gyermekek beilleszkedésétől a problémás zárkózott gyermekekben a feszültségoldásig fontos szerepe van a kisgyermeknevelő kellő gondossággal kiválasztott, és a szituációhoz illő spontán bábjátékának. (Ha a bábjáték nem a gyermek gondjairól szól, akkor csak figyelemelterelő hatású, és nem segíti a gyermeket belső feszültségeinek oldásában.)
- A gyermekek ebben az életkorban szívesen bújnak bele mások bőrébe. Báb nélkül megszemélyesítve a különböző helyzetek szereplőit, eldramatizálják az életszerű helyzeteket. E tevékenység motiválására minden csoportban gyűjtünk olyan ruhadarabokat (rendőrsapka, orvosi köpeny, kötény, hosszú ruhák, felnőtt cipők, kalapok, táskák stb.) amelyeket bármikor elővehetnek és beépíthetnek játékukba.

8.5.8. Vizuális nevelés (alkotó játékok/tevékenységek)

A vizuális nevelés összetett, sokszínű nevelési terület. Kárpáti (1996)¹⁹ meghatározása szerint a vizuális nevelés egyaránt foglalkozik a befogadói és alkotói képességek nevelésével, azaz a vizuális nevelés a befogadó oldalt (képek vagy más információk megértése) és az alkotások létrehozásának teremtő aspektusát egyaránt magába foglalja.

Célja:

- A vizuális közlések befogadásának²⁰ fejlesztése.
- Az esztétikus környezetre való igény kialakítása.
- Juttassa a gyermeket egyéni fejlettségi szintjének megfelelően képi-plasztikai kifejező képesség birtokába, ezáltal alakítsa ki bene az elemi képolvadási, komponáló, térbeli tájékozódó, és rendező képességeket.
- Formálja a megfigyelés és ábrázolás által a gyermekek képzeletét, gazdagítsa az élmény és fantáziavilágukat.

¹⁹ Kárpáti Andrea: A Leonardo Program pedagógiai hatásvizsgálata. Magyar Pedagógia, 1996/1. 3-34.

²⁰ Vizuális közlések befogadása: a látási információk fogalmakhoz kötése, látási információk részletgazdag megfigyelése és szavakkal való megnevezése, a képi közlések értelmezése, az esztétikus környezet iránti igény,

- Növelje a gyermekek önbizalmát, önismeretét, fejlessze alkotóképességüket.
- Segítse a gyerekek téri, formai és színeképzetének kialakulását és gazdagítását, az építő-ábrázoló-alakító tevékenységekkel is.
- Segítse elő a természet színeire, formáira való rácsodálkozással, a művészi rajzok, festmények stb., népi alkotások nézegetésével a szépség iránti vonzódását és az értékelő képesség alakulását.
- Ismertesse meg a gyermekeket különböző anyagokkal, az ábrázolás és konstruálás egyszerű munkafogásaival, technikai alapelveivel.

A kisgyermeknevelő feladatai a vizuális neveléssel kapcsolatosan:

- A gyermekek által használt helyiségekben alakítson ki esztétikus - rendezett, szemét és kacat²¹ mentes - környezetet.
- A csoportszoba berendezésénél elsősorban a funkcionalitást vegye figyelembe és alakítsa úgy a csoportszobát, hogy a gyermekek a különböző tevékenységeket nyugodtan és kényelmesen végezhessek.
- Teremtse meg az optimális feltételeket a gyermekek képi-plasztikai kifejező nyelvének, ábrázoló és konstruáló képességének fejlődéséhez.
- Keltse fel a gyermek figyelmét, tevékenység vágyát az ábrázolás anyagaival, eszközeivel. Biztosítsa az eszközöket, az időt, a helyet, a technikát, ezzel is serkentve a gyermeki fantáziát.
- Vegye figyelembe a gyermekek ábrázoló képességbeli különbségeit, teremtse meg a gyermekek fejlődését belülről serkentő motiválás hangulati feltételeit.
- Vegye figyelembe az évszakok változásait, az ünnepeket, amelyek megmozgatják a gyermekek fantáziáját, érzelmileg közel állnak hozzá.

Eszköz igény:

- Különböző méretű és színű építő-, kirakó- és fűző játékok.
- Eltérő formájú, eltérő színű, nagyságú, változatos anyagú papír.
- Gombfesték, tempera, akvarellfesték, ecsetek, ecsetes tálak, ecsettörlők.
- Színes ceruzák, zsírkréta, viaszkréta, pasztellkréta, színes-és fehér iskolai kréta.
- Olló, ragasztó, tapéta ragasztó, gyurma, só, liszt.
- Természeti tárgyak: gallyak, fadarabok, levelek, kavicsok, termések.

²¹ Kacat: Bármilyen, ami használaton kívüli, felesleges, céljainknak ellentmondó és amit nem becsülünk.

8.5.9. Zenei nevelés

A zenei nevelés sok irányban hat, de csak akkor igazán eredményes, ha a gyermeknek örömteli élményévé válik az éneklés, az énekes játék. „A zene mindenkié” – hirdette Kodály Zoltán. Zenei nevelésünk az ő irányelveit követi. Hisszük és valljuk, hogy a gyermek számára mindenben a legjobbat, legértékesebbet kell nyújtania a bölcsődei zenei nevelésnek.

Célja:

- A zenei adottságok-és képességek fejlesztése
- A zenét szerető, egészséges lelkű, boldog emberré nevelés.
- Juttassa a gyermekeket az énekléssel, zenehallgatással élményekhez, keltse fel zenei érdeklődésüket, formálja zenei ízlésüket, esztétikai fogékonyságukat
- Szerettesse meg a gyermekekkel az éneklést, a gyermekdalokat. Fejlessze a gyermekek zenei hallását, ritmusérzékét, harmonikus, szép mozgását.

A zenei nevelés hatása a gyermek fejlődésére

- A zenei élményen keresztül jobban megismeri környezetét. Énekléskor és zenehallgatáskor újfajta kapcsolatba kerül társaival, környezetével.
- Érzelmileg kiegyensúlyozottá válik, a dal, a mozgás pozitív hatással van rá, feloldja a belső feszültségeket.
- Társas kapcsolatai fejlődnek, a kisgyermeknevelő – gyermek kapcsolat közvetlen örömteli.
- A zenei nevelés hatására a gyermek kognitív képességei is fejlődnek:
 - a) Figyelem – a dalok ritmusánál
 - b) Emlékezet – a hangmagasság és a szöveg visszaadásánál
 - c) Képzelet – játékos helyzeteknél, dallamkialakításnál
 - d) Gondolkodás

A gyermek cselekvését befolyásolja, motiválja az ének, és a zene keltette érzelm. Ezért az éneklést, mint módszert alkalmazzuk más fejlesztési területen is. A nap bármely időszakát, és a gondozási-nevelési helyzetek bármelyikét is alkalmasnak tekintjük a zenei fejlesztésre.

Különösen fontosnak tartjuk, hogy minden nap énekeljünk, és zenét hallgassunk. Az ének, a zene olyan kifejezési formák, amelyek mélyen hatnak az egész emberre. A gyermekek saját maguk is gyakran kezdeményeznek dalokat, mondókákat.

A kisgyermeknevelő feladatai a zenei neveléssel kapcsolatban

- **Zenei alapkészségek fejlesztése:**

- ✓ **Éneklési készség:** Gyakran, és sokszor ismételve éneklünk, megfelelő hangmagasságban, kis hangterjedelemben. Mindig tisztán, jó szövegkiejtéssel. Egyenként is alkalmat adunk a gyermekeknek az éneklésre.
- ✓ **Ritmusérzék fejlesztése:** Az egyensúlyérzék és ritmusérzék szorosan összefügg egymással. Az egyenletes lüktetés, a ritmus, az énekes gyermekjátéknak fontos eleme. Sok mondókéval, a lüktetés folyamatosságát, játékos mozgását érzékeltetjük a gyermekeknek. Együttmozgunk a korcsoportnak megfelelően (egyenletes lüktetés, dal ritmusa, ritmusmotívumok). A szövegritmus és az egyenletes lüktetés együttes megéreztetésénél a mozgások koordinációjánál mindig a fokozatosságot tartjuk fontosnak.
- ✓ **Hallásfejlesztés:**
 - A magas- és mély hangok közötti különbségeket többféleképpen érzékeltetjük.
 - A halk-hangos közötti különbséget nem eltúlozva bemutatjuk.
 - Tárgyak és zörejek hangszínének megfigyelése.
 - Beszédhangok felismerése játékos formában.
 - Dallamfelismerés.
- ✓ **Zenehallgatás:** Célunk, hogy jelentsen örömet a gyermek számára a zene meghallgatása is, ne csak az aktív éneklés és a játék. A zenehallgatást az ünnepekhez kötötten, hangulatkeltés céljával használjuk. Ezen alkalmakor nyugodt légkört teremtünk, nem zavarjuk a gyermek spontán zeneélmését.
- ✓ **Tárgyi szemléltető eszközök:** Használatának célja, hogy felkeltsék a gyermekek érdeklődését (pl.: bábok). Fontosak a hangszerek is, amik érdekessé és változatossá teszik a zenét. Elérendő célként tűztük ki, hogy egyre több kisgyermeknevelőnk játsszon valamilyen hangszeren (furulya, xilofon). Jelenleg többféle hangszerrel rendelkeznek a csoportjaink, melyeket a gyermekek játékidőben bármikor használhatnak, megismerhetik nevüket és kezelési módjukat.

Dalanyag kiválasztás különböző szempontok szerint.

A hangterjedelem után a legfontosabb megkeresni a korcsoport számára legmegfelelőbb dalokat. Figyelünk a mondókák, dalos játékok, és műdalok összeállításának arányára is. Több olyan dalt választunk, amely a mozgáshoz, játékhelyzethez kapcsolódik, és kevesebbet a játék nélküli, évszakokhoz, ünnepekhez kapcsolódó dalokból.

Ha megfelelő módon válogatunk a rendelkezésünkre álló gazdag anyagból, akkor a kisgyermek egyszerre fogadhatja be a művészetet, miközben felszabadultan játszik, közben élményt kap a természet és az élet szépségeiről is, kifejezésre jutathatja szeretetét, életörömét.

A szülőket folyamatosan tájékoztatjuk az új mondókákról, dalokról. Segítünk a szülőknek a dal megtanulásában is. Tanácsokat adunk, hogy milyen egyszerű hangszerek használatával gazdagíthatják az otthoni „zenélést”, továbbá hogy a zenehallgatáshoz milyen CD-t vegyenek, vagy milyen zenei anyagot töltsenek le az internetről.

8.5.10. Matematikai nevelés:

A matematika napjainkban már nem csupán a régi értelemben vett térformákkal és mennyiségi viszonylatokkal foglalkozik. Kifejlődtek különböző ágai. Ezeket a nagyon formális tudományos megközelítéseket próbáljuk hétköznapijainkban alkalmazni. Az első legfontosabb helyen a gyermek áll.

Életkori sajátosságaiból adódóan egy 2-3 éves kisgyermek képtelen lenne a nagyon absztrakt tudományba belekóstolni. Helyette változatos, konkrét, az életből és a természetből vett tapasztalatok lehetőségeivel kínáljuk őket. Fejlődéséhez ez adja az alapokat és a feltételeket. Tevékenysége – ha kényszermentes – tele lesz szabad próbálkozással. Személyisége, problémamegoldó képessége ez által formálódik. Ezt a folyamatot úgy segíthetjük, ha a tevékenységek gazdag választékát kínáljuk tapasztalatszerzésre. A környező valóság formái, mennyiségi viszonyai mind felfedezésre várnak. Nekünk csupán be kell vinni a gyermekek szellemi látókörébe. Így segíthetjük őt kísérletező tapogatódzásaiban, terelgethetjük természetes kíváncsiságát, cselekvési vágyát. A matematikát először át kell élni, úgy ahogy magától felbukkan az életünkben, ahogy hozzátartozik mindennapi tevékenységeinkhez, életritmusunkhoz.

Piaget szerint, a gondolkodás szemléletes cselekvő szintjén, a megismerés érzékszervi-mozgásos formájában, a felderítés szándékával érdemes kisgyermek számára is matematikai tartalmú tevékenységeket szervezni. Ezt a kiindulást alapul véve beszélhetünk a matematika elsajátításának természetes módszeréről, amelynek fő értéke a gyermekhez történő maximális igazodás.

A matematika megjelenési formái a bölcsődében:

- **Ismerkedve a bölcsődével:** A család és az otthon kis létszámához, méreteihez viszonyítva a bölcsődei környezet „sokasági” élménye meghatározó a gyermek életében. Tájékozódása, „berendezkedése” a különböző lehetőségek kipróbálását igényli tőle, és sok matematikai tartalmú tapasztalathoz juthat (többen – kevesebben, kisebb – nagyobb fogalmak kialakulása).
- **Az önkiszolgáló tevékenységek során:** Öltözködés közben a félresikerült gombolás, fűzés, csatolás, az összecszerelt cipő, a fordítva felvett nadrág ráirányítja a gyermek figyelmét az elől-hátul, fölül-alul különbözőségeire, a szimmetrikus párok egyformaságaira. A tisztálkodás, a fogmosás, a fésülködés nemcsak a tükör előtti ismerkedés önmaga és társai képével, hanem a test szimmetriájának átélésével, a hosszabb-rövidebb, alacsonyabb-magasabb stb. összehasonlításával is együtt jár. A terítés, a közös étkezések során kifejlődik a gyermekek belső-, ítélnőképessége, sőt az egyenlő részekre osztásról is sok tapasztalatot szerezhetnek. Az evőeszközök, poharak, táányérok kiosztásánál élénken figyelik mindenkinek jutott-e, ki nem kapott, kinél van kettő. Hiányzik-e a mai napon valaki az asztaluktól, vagy mind a négyen ott vannak.
- **A szabad játéktevékenység során:** A játékok is természetes kihívást jelentenek. A garázst, a tornyot, az alagutat, a házat stb. meg kell valahogy építeni, hogy betölthessék funkciójukat, hogy elég szélesek, magasak, hosszúak stb. legyenek. Ez alatt statikai ismeretekre is szert tesznek (hogyan lehet egy tornyot minél magasabbra építeni anélkül, hogy összedőlné?). A babakonyha, a főzőcske, a „vendégesedi” sok-sok mennyiségi összehasonlításra, összemérésre kínál alkalmat. Bele fér-e? Jut-e mindenkinek? Több? Kevesebb? A boltos, a fodrászos, doktoros, vonatos, postás stb. játékok már tükrözhetnek korábbi élményekből vett matematikai tapasztalatokat. Egy piaci „bevásárlásnál” elhangzó kérdések, az áruk szétválogatása, a főzések módjai a közvetlen élmény hatására nagyon életszerűek lesznek. Kérdéseivel a kisgyermeknevelő természetesen gazdagíthatja a matematikai tartalmakat. Adhat mérőeszközöket, kínálhat áruféleségeket, segíthet a fizetőeszközök kitalálásában.
- **A mozgásos játékok alkalmával:** A futkározás, a mozgás valóságos tárházai a matematikai tapasztalatszerzésnek. A tájékozódást legjobban fejlesztik a bújócskák, fogócskák („Ki szalad az én házamba?”, kisgyermeknevelő vagy fürgébb társ megfogása, pillangókergetések...) és a dobást igénylő játékok. Mozgás közben a távolságok becslése, összemérése, a gyorsulással kapcsolatos tapasztalatok kincset

érnek majd a későbbi tudományos ismeretek elsajátításához. A lépcsőn való közlekedés is nagy kihívás a bölcsődés korú gyermekek számára. a korlátba kapaszkodva, vagy kisgyermeknevelőjük kezét fogva szaporábban lépegetnek, és közben játékosan számlálgatják a lépcsőfokokat, mintegy ritmust adva ezzel a mozgásnak.

- A gyarapodó játékok mennyiségi tapasztalatai (pl.: „Ki játszik ilyet, majd megmondom milyet.” – Most már sokan vagyunk...), az énekes játékok változatos térformái Tekeredik a kígyó, Koszorú, koszorú, Megy a zsiki-zsiki-zsiki...) mind-mind természetes módon átélhetővé teszik a matematikai ismereteket.
- A homokozás, a gyurmázás, az agyagozás, a vizezés során szerzett térfogat és tömegmérési tapasztalatok mellett a topológiai és más geometriai átalakítások tanulságai is ott sorjáznak a gyermekek játékaiban, alkotásiban. Összehasonlítanak, relációkat állapítanak meg, hozzátesznek, elvesznek – szinte észrevétlenül végzik a matematikai és logikai műveleteket a cselekvő gondolkodás szintjén.

Ezek a példák is jelzik, hogy a legelemibb élethelyzetekből elindulva ki lehet találni olyan tevékenységeket, amelyek tartalmazzák mindazokat a tudnivalókat, amelyek szükségesek egy 2-3 éves gyermek képességeinek fejlődéséhez. Az öncélú szétválogatás, sorba-rendezés, számlálás, mérés, formaismeret csak formális ismerethez vezet. Az élet a maga teljességével széles-látókörűséget, rugalmas megoldási módokat, összefüggéseiben működő eljárásokat kíván meg a benne eligazodni szándékozó gyermektől.

Nem véletlenül mondta Comenius, hogy a matematikai ismeretek a tehetség köszörű kövei, a bölcsesség kulcsai. Ezért tartjuk fontosnak, hogy kínáljunk, szervezzünk, biztosítsunk a gyermekek számára minél több matematikai tartalommal dúsított tevékenységet.

8.5.11. Környezeti nevelés

Földünkön a környezeti válság jelei tapasztalhatók. Mai világunkban mindennapi problémát jelentenek azok a környezeti nehézségek és az ezekből fakadó ökológiai kérdések, melyek a társadalmi, kulturális, politikai és gazdasági környezetünkkel szoros összefüggésben állnak. Egyre többünknek egyre többet kell tenni szennyezett vizeink, fogyó erdeink, kipusztuló félben lévő állataink védelme érdekében. „A környezeti nevelés alapjaiban erkölcsi kihívás. Egy új ember-kép polgári erkölcsé hordozza magában azt a környezetkultúrát, amely feltétele társadalmunk és Földünk fenntarthatóságának.” (Havas Péter 2001). A környezeti nevelésben mutatott jártasság, a fenntarthatóság értékrendjének hiteles képviselője és a környezettudatossághoz kapcsolódó attitűdök átadásának módja. Mindig a felnőtt

közvetítésével valósul meg a gyermek és a környezet közötti kapcsolat. A természet szeretete, védelme, a természettel való együttélés, a természethez való kötődés, mélyről fakadó szellemi, lelki életünk meghatározója. Bölcsődénkben nemcsak a környezet megvédésére kívánunk nevelni, hanem a környezettel való együttélésre is. Bízunk gyermekeinkben, hogy egyre többen lesznek, akik megtalálják a természet és a társadalom összhangját.

Célja:

- Gyermekeink szerezzenek minél több ismeretet és tapasztalatot az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetről.
- Bölcsődénk teremtsen olyan környezeti mintát a gyermekek és a családok számára, ahol megjelenik a környezettudatos életmód.

A kisgyermeknevelő feladatai:

- Gondoskodjék arról, hogy a különböző tevékenységekben egyaránt jelenjen meg a környezeti nevelés (pl. játék, tanulás, társas-és közösségi élet, a munka jellegű tevékenységek).
- Fokozatosan, lépésről-lépésre, a folyamatba aktívan beavatkozva vállaljon részt a gyermekek környezeti tudatosságának fejlesztésében. A szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek kialakítása a csoportszobában és a játszóudvaron egyaránt.
- A környezeti neveléshez kapcsolódó programok tervezése és a lebonyolítása (pl. takarítási világnap, állatok világnapja, víz világnapja, föld napja).

A csoportszoba, mint a környezeti nevelés helyszíne:

Bölcsődénk két gondozási egysége a környezeti nevelés feltételeinek megfelelnek. A csoportszobáinkban a közvetlen megfigyelést segítő természetes élősarok van kialakítva, ahol a gyerekek az év során folyamatosan tevékenykedhetnek.

- **Akvárium:** A gyerekek, és a szülők segítségével telepített akvárium folyamatosan megfigyelési lehetőséget biztosít a víz minőségi változásának, a vízi növények és állatok kapcsolatának megfigyelésére. A közösen vásárolt halak, növények gondozása során a gyermekek személyes kapcsolatba kerülnek velük. A felnőttek példáját követve óvják, gondozzák őket.
- **Növénygondozás – ápolás:**
 - ✓ A gyermekek részt vehetnek a virágok gondozásában (ültetés, gondozás/locsolás). Figyelemmel kísérik fejlődésüket, növekedésüket.

- ✓ Az évszaknak megfelelő 1-2 szál otthoni virágos kertből hozott virág megfigyelésével tapasztalatokat szereznek a virág részeiről, illatáról stb. Az így szerzett tapasztalatok gazdagítják a gyermekek ismereteit.
- ✓ Terméseket folyamatosan gyűjtünk az év során, és megfigyeljük azokat. Közösén tisztítjuk, fogyasztjuk.
- ✓ A nehezen megfigyelhető természeti jelenségek, rügyfakadás, hagymahajtás, búza stb. csíráztatás, gyümölcságak hajtása, a csoportszoba természetsarkában történik. A szülők bevonásával a gyermekek folyamatosan tevékenyen vesznek részt a gyűjtő munkában.
- **Természetsarok:** Az év során folyamatosan bővítjük a természetsarkokat. A gyerekek szüleik segítségével gyűjtik a terméseket, ásványokat, kavicsokat, természetes anyagokat – faháncs, csigaház, kagyló, gyökérdarabok stb. – ezek egy részét felhasználjuk díszítéshez és a különböző tevékenységek során (pl. ének-zene, matematika, irodalom, alkotó tevékenységek).

Az bölcsődekert, mint a környezeti nevelés helyszíne:

- **A veteményeskertben** kora tavasztól késő ősziig tevékenykednek a gyermekek (talaj előkészítés, veteményezés, dugványozás, palántázás, gereblyézése, locsolás, gyomlálás, betakarítás. Ezekhez a munkálatokhoz megfelelő eszközökkel rendelkezünk (pl. gyermekek méreteinek megfelelő kerti szerszámok, kosarak, locsolók).
- A csoportok udvarán kialakított **virágoskert** részeket a gyermekek folyamatosan figyelik, gondozzák. Itt alkalmuk nyílik megfigyelni, összehasonlítani a virágokat.
- **Madáritató** kialakítását tervezzük. Ez lehetőséget nyújtana arra, hogy a gyermekek a bölcsőde környékén élő madarakat megfigyeljék.
- **Madáretetőket** helyeztünk el a fák törzsein olyan magasságban, hogy gyermekeink maguk gondoskodhassanak a madarak téli etetéséről. A madár eledel beszerzéséhez a szülők segítségére mindig számíthatunk.
- **Rovarok és bogarak** megfigyelését ősztől tavaszig végezhetik a gyermekek a kertben. Nagyító segítségével közelről is megfigyelhetik pl. a hangyák és más rovarok alakját, színét, mozgását.

8.5.12. Egyéb tevékenységek (munkatevékenységek)

Ezek a tevékenységek valamilyen élethelyzet közös előkészítéséhez és megoldásához, a környezet aktív megismeréséhez, az ön és egymásról- és a környezetről való gondoskodáshoz kapcsolódnak (pl. önálló öltözködés, önkiszolgálás étkezések alkalmával, babafürdetés,

viráglocsolás, őszi falevelek gereblyézése, karácsonyi süteményszaggatás, gyümölcssaláta készítése stb.). Az öröm forrásai az „én csinálom” élményének, az együttességnek, a közös munkálkodásnak és a tevékenység fontosságának, hasznosságának átélése. A kisgyermek bármikor bekapcsolódhatnak, és bármikor kiléphetnek, az önkéntesség nagyon fontos, a tevékenykedés nem lehet feladat. Ezek a helyzetek lehetőséget nyújtanak az együttműködésre, a feladatok megosztására, ok-okozati összefüggések felfedezésére, megértésére.

Munkatevékenység:

A munkatevékenység ismertetése előtt szeretnék visszautalni a bölcsődei nevelés főbb helyzeteinél (8.4.2.) említett játék meghatározásra: „...**a gyermek számára a játék tanulás, a játék munka, a játék a nevelés komoly formája.**”

Ebből kiindulva, természetes, hogy a munka a bölcsődés gyermek számára játékos jellegű, fejlesztő hatását nem vonhatjuk kétségbe. Értéke elsősorban az együttműködési képességek fejlesztésében rejlik. Nem elsősorban a munka tárgya, hanem megszervezésének módja fejt ki a már említett nevelő-fejlesztőhatást.

Bölcsődénkben az alábbi munkajellegű tevékenységeket végezhetik a gyerekek:

- Önkiszolgálás (pl.: étkezések alkalmával részt vállalhatnak az asztal megterítésében)
- Gondozási feladatok (pl.: önállóan lehet WC-t használni, mosakodni, vetkőzni vagy öltözni,).
- Kerti munka, ill. növények gondozása (pl.: lehet magvakat cserépbe vagy kertbe ültetni és azokat locsolni).

A kisgyermeknevelő feladata a munkatevékenységgel kapcsolatban:

- Minden gyermeknek biztosítson lehetőséget arra, hogy önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint végezhesen munkatevékenységet.
- Folyamatosan biztosítsa, bővítse a munkatevékenységhez szükséges, gyermekek számára megfelelő munkaeszközöket.
- A munkaeszközök számára biztosítson olyan helyet, ahol a gyermekek elérhetik és használhatják a szükséges eszközöket.
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek az őket érdeklő munkatevékenységek elvégzéséhez, még akkor is, ha a gyermek tevékenységi vágya és képességei nincsenek teljesen összhangban.

- Arra törekedjen, hogy minden munkatevékenység örömet jelentsen a gyermeknek, és kisgyermeknevelői felügyelet mellett teljes önállósággal végezhessek azokat.

9. AZ ELLÁTÁS IGÉNYBEVÉTELÉNEK MÓDJA

9.1. Igénybevétel módja

A bölcsődei ellátás igénybevétele²² önkéntes, az ellátást igénylő szülő/törvényes képviselő kérelmére történik. Elsősorban, az alapellátás keretén belül azoknak a 20 hetes és 3 év közötti gyermekeknek nyújtunk napközbeni ellátást, akiknek a szülei munkavégzésük miatt nem tudnak gondoskodni gyermekük napközbeni ellátásáról. Az igénybevétel további lehetőségét a szakmai programunk 3.1. és 3.2. pontja tartalmazza (8.o.).

Ellátás iránti kérelem benyújtása²³:

A kérelem benyújtásához bölcsődénk formanyomtatványt biztosít a szülő/törvényes képviselő részére, melyet a bölcsőde e-mail címén (bolcsimicimacko@gmail.com) kérhet a szülő, vagy intézményünk honlapjáról letölthető. (<http://gyermekjoletialapellatas.hu/bolcsodek/letoltheto-dokumentumok/felvetel-iranti-kerelem>).

A bölcsődei ellátásra irányuló kérelmet egész évben folyamatosan, a szolgáltatás igénybevételét megelőző legfeljebb 2 hónapon belül, személyesen vagy elektronikus úton a bolcsimicimacko@gmail.com e-mail címre, közvetlenül a bölcsőde vezetőjének írásban kell benyújtani/megküldeni.

Az ellátás iránti kérelem benyújtását követően a bölcsőde vezetője írásban értesíti a szülőt a felvételi eljárás eredményéről, amennyiben a gyermek felvétele biztosított a beiratkozás időpontjáról, az ellátás megkezdésének napjáról és a fizetendő személyi térítési díj összegéről. Abban az esetben, ha a gyermek felvétele üres férőhely hiányában nem biztosítható, a kérelmet várólistára helyezi,

A gyermek bölcsődei felvételének gyakorlata intézményünkben:

- A gyermekek felvételéről a bölcsődevezetője dönt.²⁴
- Védelembre vett gyermekek felvétele kötelező.
- A felvételi eljárás során előnyt élveznek:

²² Vonatkozó jogszabály: 1997. évi XXXI törvény 31.§ (1)-(2) bekezdés

²³ Ellátás igénybevételére irányuló kérelem benyújtására vonatkozó jogszabályok: 1977.évi XXXI törvény 29.§ (1) bekezdés b)-c) pontja és a 31.§ (1) bekezdés; NYMJV Közgyűlésének 29/2007.(IX.25.) KGY r. 16.§ (1) b) pontja.)

²⁴ Vonatkozó jogszabály: gyvt. 32.§ (1) d) pontja; NYMJV Közgyűlésének 29/2007.(IX.25.) KGY r. 16.§ (1) és (8) bekezdés.

- ✓ akinek szülője vagy más törvényes képviselője igazolja, hogy munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban áll,
- ✓ a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult szülő gyermeke,
- ✓ akit egyedülálló szülő nevel,
- ✓ akinek családjában három vagy több gyermeket nevelnek,
- ✓ akinek egyik szülője munkaképtelen,
- ✓ akinél egészségügyi vagy szociális indok áll fenn.

9.2 Az igénybevételhez kapcsolódó dokumentáció

Gyermekek részéről:

- A gyermek társadalombiztosítási igazolványa (TAJ kártya)
- A gyermek lakcímet igazoló hatósági igazolványa (lakcím kártya)
- A gyermek egészségügyi kis könyve védőoltás melléklettel

Szülők részéről:

- A szülő(k)/gondviselő(k) személyi azonosságát igazoló okiratok (személyazonosító igazolvány, lakcímet igazoló hatósági igazolvány)
- Munkáltatói igazolás(ok)
- Nyilatkozat a kedvezményes gyermekétkeztetés igénybevételéhez. A nyilatkozatot a bölcsődevezető a felvételtől szóló tájékoztatással egyidőben megküldi a szülő részére, vagy letölthető az intézmény honlapjáról (<http://gyermekjolettalpellatas.hu/bolcsodek/letoltheto-dokumentumok/felvetel-iranti-kerelem-nyilatkozat-ingyenes-gyermeketkezes-igenybevetelehez/>)

Amennyiben indokolt

- Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot megállapító határozat, a bölcsődében elhelyezendő gyermek vonatkozásában.
- Szakorvosi igazolás a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról. A családban nevelt bármely gyermek esetében kiadott igazolás érvényesíthető a bölcsődei ellátás során. A szakorvosi igazolás helyett a vármegyei kormányhivatalok által kiadott emelt összegű családipótlék kifizetéséről szóló igazolás is elfogadható.
- 3 vagy több gyermekes család esetén a vármegyei kormányhivatalok által kiadott emelt összegű családipótlék kifizetéséről szóló igazolás.

- Nevelésbevételi gyámhatósági határozat a bölcsődében elhelyezendő gyermek vonatkozásában.

9.3. Az ellátás megszüntetésének módja

Az ellátás megszüntetését a szülő/törvényes képviselő és a bölcsődevezetője egyaránt kezdeményezheti az alábbiak szerint:

- A határozott idejű elhelyezés esetén a megjelölt időtartam leteltével.
- Az ellátás megszüntetését a szülő kezdeményezi.
- A gyermek a nevelési év²⁵ végéig betölti a 3. életévét, vagy indokolt esetben²⁶ a 4. életévét és óvodába felvételt nyert.
- A bölcsődevezető a bölcsődei ellátást megszünteti, ha az ellátást kérelmező szülő a bölcsőde házirendjét ismételten súlyosan megsértette, vagy az ellátás feltételei, okai már nem állnak fenn.
- Az ellátás megszüntetéséről a bölcsődevezető minden esetben, írásban tájékoztatja a szülőt/törvényes képviselőt

9.4. Az óvodaérettség

A 2-3 éves kor közötti gyermek fejlődésének főbb jellemzői

- Erre a korra a gyermekek nagy- és finom motorikája is sokat fejlődik. Felmásznak, leugranak, futnak, és tárgyakat is el tudnak dobni nagyobb távolságra. Mozgáskoordinációjukat mutatja, hogy már futóbiciklin is meg tudnak ülni. Egyre hosszabb ideig, célzottabban manipulálnak, kísérleteznek a tárgyakkal. Jó kéz- és ujjkoordinációval rendelkeznek, szeretnek kis méretű játékszerekkel játszani. Szívesen rajzolnak vonalakat és gyurmáznak, de a mozgás a lényeg, a végeredmény még nem igazán érdekli őket.
- Már tudnak válogatni szín, méret, alak stb. alapján. Reprezentációs képességeik fejlődése révén képesek egy tárgyat egy másikkal helyettesíteni (pl. egy kocka lehet autó, egy bot seprű), valamint az „úgy tesz, mintha”-játékok egyre komplexebb formái jelennek meg, amelyek már tevékenységsorozatok is magukban foglalnak (pl. fürdetés, lefektetés egymásutánja). Ezekben a játékokban a környezetükben tapasztalt eseményeket jelenítik meg. Konstrukcióik egyre összetettebbek és többféle anyagot is

²⁵ Bölcsődei nevelési év időtartama: tárgyév szeptember 1. napjától, következő év augusztus 31. napjáig.

²⁶ 4. életévet követő augusztus 31. napjáig biztosított bölcsődei ellátás indokoltsága: Az előző nevelési évben a gyermek még nem érte el az óvodai nevelésre való érettséget.

felhasználhatnak hozzá (pl. istállót építenek a háziállatoknak, garázst az autóknak, pályát a kisvonatoknak).

- Elsősorban még a felnőttek érdeklik őket, de már a társakkal is kezdenek interaktívan játszani. Általában és a játékok során is többet beszélnek, a kívánságaikat pedig szóban is kifejezik. Sokat kérdeznek – ezt nevezzük a „mi ez?” korszaknak. Szeretnek mesét hallgatni, mondókázni, énekelgetni. Összetett mondatokban rövid történeteket már el tudnak mesélni.
- Önállósági törekvéseik erősek és büszkék arra, amit elértek. Egyre inkább felismerik mások érzéseit. Az életkor előrehaladtával jobban ismerik és várják a megszokott eseményeket, azok szerkezetét, sorrendjét és időbeliségét.

Az óvodáért bölcsődés gyermek jellemzői:

- A gyermek érzelmileg érett a szülőtől való elválásra, tudja, hogy érte fognak jönni.
- Gazdag szókincse van, elsősorban beszéd útján tart kapcsolatot felnőttel, gyermekkel. Érthetően ki tudja magát fejezni, ha valamit szeretne, vagy valami baja van, tud kommunikálni a társaival. Ez nem feltétlenül összetett mondatokban történő választékos beszédet jelent, viszont az értelmezhető kommunikáció fontos.
- Jól tájékozódik környezetében, ismeri a napi eseményeket, a csoportban kialakított szokásokat, szabályokat, az ezekhez való alkalmazkodás nem jelent nehézséget számára.
- Már nem csak a szoros felnőtt-gyermek kapcsolatban érzi magát biztonságban, szívesen játszik együtt társaival is.
- Érdekli minden, szívesen vesz részt új tevékenységekben.
- Nagyon sok területen önálló, pl. egyedül étkezik, öltözködik, tisztálkodik, legfeljebb apró segítséget igényel.
- Nappalra megbízhatóan szobatiszta. Ez ugyan törvényileg nem előírt feltétel, de vannak olyan óvodák, melyekben nem állnak rendelkezésre a pelenkaváltás tárgyi feltételei. Ha a gyermek alvasközben még pelenkát használ, mindenképpen szólni/egyeztetni kell az óvodapedagógussal.

10. TÁJÉKOZTATÁS

- **A gyermek fejlődésével kapcsolatos tájékoztatás:** A szülőket a gyermek 1 éves koráig havonta, azontúl 3 havonta, a családi füzetben, írásban tájékoztatja a kisgyermeknevelő az elmúlt időszak fejlődésben bekövetkezett változásairól (előrehaladásról/fejlődésről, az esetleges fejlődés béli megtorpanásokról vagy visszaesésekről).
- **A napi eseményekkel kapcsolatos tájékoztatás:** A gyermek reggeli átvételekor és a délutáni hazaadások alkalmával van lehetőség a szülők és kisgyermeknevelők közötti rövid, informális interakciókra, a gyermekkel bekövetkezett napi események történéseiről.
- **Az ellátást igénybe vevőket érintő formális információkat** és elérhetőségeiket a 3.sz. táblázat tartalmazza

3.sz. táblázat

Megnevezése	Elérhetősége	Megjegyzés
Szakmai Program	Gyermekcsoportban, vagy a bölcsődevezetői irodában. Letölthető az intézmény honlapjáról: http://gyermekjoletialapellatas.hu	Szülői kérésre az információkat e-mailben is megküldjük. Bölcsődénk e-mail címe: bolcsimicimacko@gmail.com
Házirend	Gyermeköltözőben található faliújságon, A bölcsőde facebook oldalán	
Gyermek-csoport aktuális programja	Gyermeköltözőben található faliújságon, A gyermekcsoport facebook oldalán	
Bölcsőde aktuális programja	Gyermeköltözőben található faliújságon, A bölcsőde facebook oldalán	

11. AZ IGÉNYBEVEVŐK ÉS A MUNKAVÁLLALÓK JOGAI

11.1. Az ellátást igénybe vevők jogai

- Az ellátást teljeskörűen igénybe venni, egyéni bánásmódban részesülni.
- Joga van minden fontos kérdésben a tájékoztatáshoz, adatai védelméhez, a nyilvántartásba és a dokumentumokba való betekintéshez.
- Az ellátást igénybe vevőt megilleti személyes adatainak védelme, valamint a magánéletével kapcsolatos titokvédelem.
 - ✓ A bölcsődevezetője köteles biztosítani, hogy az ellátott adataihoz, a vezetett nyilvántartásokhoz illetéktelenszemély ne jusson hozzá.
- Tájékoztatást kapjon a gyermekjogi képviselő tevékenységéről, az általa nyújtott jogorvoslati lehetőségekről. A gyermekjogi képviselő tevékenységéhez kapcsolódó információkat a 4.sz. táblázat tartalmazza.
 - ✓ Az ellátást igénybe vevők, az ellátást nyújtó kötelezettségszegése és a szolgáltatás igénybevételével kapcsolatos problémák esetén panasszal élhetnek, amelyet a bölcsődevezetőjéhez, illetve a fenntartóhoz lehet szóban vagy írásban benyújtani. Az írásban beadott panasz kezelése egyéni, vagy ha egy javaslat, észrevétel több szülőt érint, akkor közös.

4.sz. táblázat

Neve:	Dr. Kovács Attila
Elérhetőségei:	+36-20-489-9523 attila.kovacs@ijb.emmi.gov.hu
Tevékenységi köre:	• A gyermekjogi képviselő ellátja a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermek 1997. évi XXXI. törvényben meghatározott jogainak védelmét, és segíti a gyermeket jogai megismerésében és érvényesítésében, valamint kötelességei megismerésében és teljesítésében. A gyermekjogi képviselő kiemelt figyelmet fordít a különleges vagy speciális ellátást igénylő gyermek védelmére • Segít a szülőnek/törvényes képviselőnek panasza megfogalmazásában, kezdeményezheti annak kivizsgálását.

	• Segíti a gyermeket az állapotának megfelelő ellátáshoz való hozzájutásban, a gyermekjóléti szolgálat esettanulmányán, illetve a területi gyermekvédelmi szakszolgálat elhelyezési értekezletén az ezzel kapcsolatos megjegyzések, kérdések megfogalmazásában. • Eljár a gyermek szülője vagy más törvényes képviselője felkérése alapján. • Eljár az érdek-képviselői fórum megkeresése alapján; • A gyámhatóság kirendelése alapján képviseli a gyermeket a nevelési felügyelettel kapcsolatos eljárásban.
--	--

11.2. Bölcsőde munkavállalóinak jogai

- Az egészséges és biztonságos munkavégzéshez szükséges törvényi előírásoknak megfelelő munkafeltételekhez.
- Véleménye kinyilvánítására, munkája elismerésére, megkapni a munkavégzéssel kapcsolatos megbecsülést.
- Emberi méltósága és személyiségi jogainak tiszteletben tartására.
- Segítségnyújtásához szakmai tudásuk gyarapításához.
- Alakítsa a bölcsődei csoport életét, a bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramjának és a bölcsőde szakmai programjának figyelembevételével megválasztott pedagógiai módszereket és eszközöket önállóan alkalmazza.

11.2.1. Elvárás a dolgozók felé

- A felkészült és lelkiismeretes munkavégzés,
- a szülőkkel való jó kapcsolatra, partneri együttműködésre törekvés,
- a gyermeki jogok érvényesülésének biztosítása, valamint
- az ellátás szakmai programjában és házirendjében megfogalmazott szakmai és adatvédelmi szabályok betartása.

12. A SZAKMAI FELKÉSZÜLTSG BIZTOSÍTÁSA

12.1. Kötelező továbbképzések

A kötelező továbbképzés olyan szakmai továbbképzés, amely a kisgyermeknevelői munkakör tekintetében szükséges, lényeges alapkompenciák megszerzésére irányul. A továbbképzések ütemezésének és nyilvántartásának nyomon-követhetősége érdekében a bölcsőde vezetője továbbképzési ütemtervet készít, mely az éves munkatervben megtalálható. Az ütemterv tartalmi és formai követelményeire a 9/2000.(VIII.4.) SzCsM rendelet 15.§-ban foglaltak az irányadók.

12.1.1. Bölcsődevezető

- A bölcsőde vezetője szociális szakvizsgával rendelkezik, ebből adódóan a 25/2017.(X.18.) EMMI rendelet 1.§ (2) bekezdés e) pontjában foglaltak szerint mentesül a szociális ágazati vezetőképzésen való részvétel alól.
- A továbbképzési kötelezettségét a 9/2000.(VIII.4.) SzCsM rendeletben foglaltak szerint kell teljesítenie, a kisgyermeknevelőkkel megegyező program szerint.

12.1.2. Kisgyermeknevelők

- A 9/2000.(VIII.4.) SzCsM rendeletben foglaltak szerint a **kisgyermeknevelők** továbbképzési kötelezettségüket minősített továbbképzésen való részvétellel és a program szerinti feltételek teljesítésével teljesíthetik. A továbbképzés továbbképzési időszakokban történik. A továbbképzési időszak tartama négy év. A továbbképzési kötelezettség teljesítéséhez az előírt továbbképzési pontok legalább 20%-át kötelező továbbképzés teljesítésével kell megszereznie. A továbbképzésre kötelezett a fennmaradó továbbképzési pontokat megszerezheti kötelező, bármely munkakörhöz kötött vagy választható továbbképzés teljesítésével, azzal, hogy választható továbbképzés teljesítésével legfeljebb az előírt továbbképzési pontok 40%-a teljesíthető.
- A személyes gondoskodást végző személyek nyilvántartásba vételéről szóló igazolással minden kisgyermeknevelőnek rendelkeznie kell. Igazolásaiknak érvényességét az éves továbbképzési ütemterv tartalmazza.

12.1.3. Dajkák

- A bölcsődei dajkák képesítési követelményei a 15/1998.(IV.30.) NM rendelet 2. melléklete tartalmazza. A rendelet a munkakör betöltéséhez miniszteri rendeletben előírt tanfolyam vagy a 01193003 számú dajka szakképesítés megszerzését írja elő.

- A 9/2000.(VIII.4.) SzCsM rendeletben 1.§-ban foglaltak szerint a 01193003 számú dajka szakképesítéssel rendelkező dajkák esetében fennáll a továbbképzési kötelezettség. Míg a 20/2017. (IX. 18.) EMMI rendelet 2.§ (1) bekezdés a) pontjában foglaltak szerinti dajkatanfolyam elvégzését igazoló tanúsítvánnyal rendelkező bölcsődei dajkáknak nincs továbbképzési kötelezettségük.
- Bölcsődei dajkáink a 20/2017. (IX. 18.) EMMI rendelet 2.§ (1) bekezdés a) pontjában foglaltak szerinti dajkatanfolyam elvégzését igazoló tanúsítvánnyal rendelkeznek. Mivel a tanfolyam elvégzése nem ad szakképzettséget, így bölcsődénk két dajkájának nincsennek továbbképzési kötelezettségei.

12.1.4. Élelmezésvezető

- Az élelmezésvezető kötelező továbbképzésére a 37/2014.(IV.30) EMMI rendelet 16.§-a az irányadó. A rendeletben foglaltak szerint 5 évente részt kell vennie a Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ táplálkozás-egészségügyi tárgyú képzésén. Tanúsítványának érvényességét az éves továbbképzési ütemterv tartalmazza.

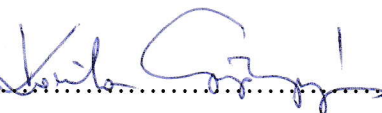
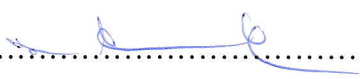
12.2. Házi továbbképzések

- Az nevelési év során, négy alkalomra tervezünk házi továbbképzéseket a kisgyermeknevelők részére. A továbbképzések tematikájának elkészítése, a téma feldolgozása és előadása a témafelelős kisgyermeknevelők kompetenciája, melynek elkészítése során figyelembe veszik a kisgyermeknevelői team érdeklődését a különböző lehetőségek vonatkozásában. A továbbképzések moderátora a bölcsődevezetője. Az aktuális nevelési évre tervezett házi továbbképzések ütemtervét a munkaterv tartalmazza.
- A házi továbbképzések mellett kisgyermeknevelőink bölcsődén belüli hospitálásokat végeznek. A hospitálások módszere a megfigyelés. A megfigyelések, a megfigyelt kisgyermeknevelő reflexiójával, és a megfigyelést végző kisgyermeknevelő értékelésével zárulnak. A megbeszélések moderátora a bölcsődevezetője. A megfigyelést végző kisgyermeknevelő a látogatását követő 5. napon az írásban rögzített hospitálási jegyzőkönyvet az értékeléssel együtt átadta a megfigyelt kisgyermeknevelőnek és a bölcsőde vezetőjének. Összegző értékelésében rámutat a megfigyelt kollégánál kiemelkedő és a fejleszthető területeire.

13. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Hatályos: 2024. február 1. naptól

Jóváhagyva a Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata Szociális, Egészségügyi és Sport Bizottsága 98/2023.(XI.28.) számú határozatával.

A szakmai programot készítette	Kosza Györgyné bölcsődevezető Dátum: 2023.10.30. Aláírás:
Jóváhagyta (a fenntartó részéről)	Dr. Rákóczi Ildikó elnök Dátum: <u>2023. 11. 28.</u> Aláírás:

14. IRODALOMJEGYZÉK

1. A Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja. 2023.
<http://www.magyarbolcsode.hu>
2. dr.Nyitrai Ágnes – Murányi Beáta – Szurominé Balogh Mónika: Gyermekek napközbeni ellátásához illeszkedő standard. Bölcsődei ellátást nyújtó intézmények. Bp., 2022.
http://admin.webgenerator.hu/uploads_customer/11114970/tud%C3%A1st%C3%A1r/Bolcsodei_ellatast_nyujto_intezm.pdf
3. Tudástár – A beszoktatás módszertana. Szocializálódás a családból a bölcsődébe. Magyar Bölcsődék Egyesülete, 2022.
4. Az egészséges csecsemő és kisgyermek fejlődése és gondozása. Szerk.: dr. Darvay Sarolta. Eger, Líceum Kiadó. 2021. ISSN 2063-4706
5. Bölcsődei adaptáció – Módszertani levél. BOMI, Bp., 1979.
6. Útmutató a bölcsődei gondozónők családlátogatásához. BOMI, Bp., 1989.
7. Folyamatos napirend a bölcsődében. – Módszertani levél. BOMI, Bp., 1981.
8. Játék a bölcsődében – Módszertani levél. NCSSZI, BP., 2003.
9. Forrai Katalin: Ének a bölcsődében. Co.: 1994. Kilencedik kiadás EMB Zeneműkiadó Kft, ISBN 978 963 330 7496
10. Oktatási Hivatal: Kiegészítő útmutató 2. javított változat „A bölcsődében, mini bölcsődében pedagógus munkakörben foglalkoztatottak részére”.
<http://www.oktatas.hu>
11. dr.Nyitrai Ágnes – Murányi Beáta – Szurominé Balogh Mónika: Gyermekek napközbeni ellátásához illeszkedő standard. Napközbeni kisgyermek ellátási szolgáltatások. Bp., 2022. <https://macske.hu/wp-content/uploads/2022/02/macske.hu-feladatok-napkozbeni-kisgyermekellatasi-szolgaltatasok-standard-220215-fin.pdf>
12. dr. Majoros Mária, ajtai Zsoltné Kollár Mónika, dr. Darvay Sarolta: Az egészséges csecsemő és kisgyermek fejlődése és gondozása. Líceum Kiadó. 2021. ISBN 978-963-496-167-3.
13. Tudástár – Csecsemőtáplálás a bölcsődében. Magyar Bölcsődék Egyesülete, 2021.
https://issuu.com/magyarbolcsodekegyesulete/docs/tudastar_minibolcsodeknek_csecs_emotaplalas_oldalak
14. Tudástár - Kisgyermek táplálása a bölcsődében Magyar Bölcsődék Egyesülete, 2021.

https://issuu.com/magyarbolcsodekegyesulete/docs/kisgyermek_taplalas_issuu

15. Henter Izabella – dr. Mramurác Éva – Szabó Zsuzsanna: Táplálkozási és élelmezéstan ismeretek. Eger, Líceum Kiadó. 2013. ISBN 978-963-9894-90-07
16. A család és a bölcsőde kapcsolata. Módszertani levél. Kézirat. Magyar Bölcsődék Egyesülete, Pedagógus - Pszichológus Tagozat anyaga. 2007.
17. Ciróka Maróka (szöveggyűjtemény) Összeállította: Pósfai Ferencné – Sebestyén Bianka, Nyugat-dunántúli Regionális Módszertani Bölcsőde, Szombathely, 2005. ISBN 963 003 6576
18. Gyöngy Kinga: Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés és az anyanyelvi-irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban. Budapest – Pécs, Dialog Campus Kiadó. 2015. ISBN: 978-615-5376-53-5
19. Gyöngy Kinga: Első lépések a művészetek felé II. Az ének-zenei nevelés lehetőségei kisgyermekkorban.. Budapest – Pécs, Dialog Campus Kiadó. 2015. ISBN: 978-615-5376-54-2
20. Katona Krisztina (2017b): A koragyermekkor beszédfejlődés támogatása. In: Jávorka Gabriella (szerk.) Bölcsődevezetők kézikönyve: Kisgyermeknevelők szakmai-módszertani tudástára. 14. kiegészítő kötet, 2017. október, C2, cserelapos kézikönyv, 1-26.
21. Magyar Szabvány MSZ 24203-7 Nevelési és oktatási épületek. 7. rész Bölcsődék. Magyar Szabványügyi Testület, 2022.
22. A pszichológia alapjai. Szerk.: Bernáth László – Révész György. Tertina Kiadó, Bp., 1997.
23. Az egészséges csecsemő és gyermek fejlődése és gondozása. Szerk.: Dr. Pikler Emi. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1978.
24. Csatári Irén (szerk.): Fürdetés – a gondozás művészete. Pikler – Lóczy Társaság a kisgyermekekért. Bp., 2002.
25. Kádár Annamária: Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Kulcsluk Kiadó Kft, 2013. ISBN 978-963-89419-6-1
26. Kádár Annamária: Mesepszichológia 2. – Útavaló kényes nevelési helyzetekhez. Kulcsluk Kiadó Kft, 2014. ISBN 978-615-5281-17-4
27. Keményné dr. Pálffy Katalin: Alapozó pszichológia. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 2006. ISBN 978-963-19-5879-9
28. Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan. Libri Könyvkiadó. 2016. ISBN 978-963-310-799-7

29. Pukánszky Béla – Németh András: Neveléstörténet. Nemzeti tankönyvkiadó, 1995.
30. Tardos Anna: Neveléstan I-III. (Csecsemő- és gyermekgondozónő, gyermekápolónőképző egészségügyi szakiskolák hallgatói részére). Egészségügyi Minisztérium, 1975.

15. MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet: Megállapodás minta

2.sz. melléklet: Szervezeti és működési szabályzat